koronát s gyülöli a kormányt; a korona iránt hódolatot, a kormány iránt megvetést érez. Az *elnök* e kifejezésért rendreutasította a szónokat. *Tisza* Kálmán miniszterelnök pedig tiltakozott az ellen, hogy valakinek eszébe jutott volna a gyászt mellékes czélra használni. *Helfy* Ignácz is felszólalt, mert a kormány az ellenzéket úgy tünteti fel, mintha nem a kormánynak, hanem a koronának képezne ellenzéket. *Polónyi* Géza szintén tiltakozott, hogy a megindult mozgalom természete felől a koronát tévedésbe ejtsék. Mind e felszólalások sok zaj közt történtek, s a ház jó későn térhetett át a véderőről szóló törvényjavaslat részletes tárgyalására, melyből a hét első szakaszt fogadta el ezen az ülésen.

Ezalatt az utczákon ujra nagy hajlam mutatkozott a csoportosulásokra, de a képviselőház körül a rendőrség megakadályozta a gyülekezést. Az utczasarkokon a főkapitány plakátját ragasztották ki, mely a tüntetések ismétlésétől való tartózkodásra int mindenkit, szigoru intézkedéseket helyezvén kilátásba. A déli órákban lovas rendőrök is czirkáltak az utczákon, és a hol csoportosulás támadt, közzé ugrattak. Estére azonban ismétlődtek a tüntetések. Az egyetemi ifjuság nagy tömegben jelent meg az utczákon, a «Nemzet» szerkesztősége előtt most is hangzott a sipolás; aztán a mérsékelt ellenzék klubja előtt éljeneztek, onnan a függetlenségi párt klubjához mentek a Szikszay-féle vendéglőhöz, hol a néptömeg már teljesen megtöltötte az utczákat. Itt az erkélyről *Lits* Gyula képviselő beszélt az ifjusághoz, mely a beszéd után a királyt éljenezte. Nemsokára lovas rendőrök vágtattak a tömeg közé s kardlapozták, mig a detektivek botot ránthottak elő a tömeg eloszlatására. Sokan a lovak lábai alá kerültek. A tömeget behajtották a szomszédos utczákba. A katonaság is kivonult a nemzeti szinház környékére s a főbb utczák torkolatát elállta. Ismét sok befogatás történt, kiknek csak egy részét bocsátották szabadon. Az ellenzéki lapok pénteken a rendőrség eljárásáról ingerült hangon irtak és ellenzéki képviselőkből alakult bizottság vasárnapra a polgárságot hivja föl, hogy a véderő-törvényjavaslat ellen tiltakozzék. Ez az angol tiltakozó *körmenetek* mintájára lesz rendezve. Zászlók alatt járják be a főbb utczákat. A körmenetben való részvételre kiadott fölhivás azt mondja: «A szavak ideje lejárt, tenni kell ünnepies határozottsággal, nyiltan, törvényt tisztelve.» A menetet, mely vasárnap 2 órakor a Kalvin-térről indul, ellenzéki országgyülési képviselők vezetik. A rend fentartására az egyetemi ifjuságot szólitják föl.

Ijs.

HALÁLOZÁSOK.

Vizsolyi Gusztáv, az oraviczai kerület országgyülési képviselője, a szabadelvü párt elnöke, meghalt Budapesten, hosszas betegeskedés után 77 éves korában. A ház szónokai közt ritkán lehetett vele találkozni, de a bizottságokban tevékeny részt vett, s a kormánypárt egyik legtekintélyesebb tagja volt. Duna-Szentgyörgyön szül. 1822-ben. Mint Tolnamegye aljegyzője kezdte pályáját, aztán az árvaszék elnöke lett, de az abszolut korszakban ő is visszavonult. 1864-ben főjegyzővé választották, 1865-ben pedig alispánná s e tisztet viselte aztán 1872-ig, a mikor országos képviselő lett. Azóta folyvást tagja volt a háznak s a szabadelvü párt Gorove István halála után elnökévé választotta. Kiváló érdemeiért a király 1887-ben a belső titkos tanácsosi méltósággal tüntette ki. Az utóbbi években egészsége meggyöngült s még inkább megrendité tavaly nejének, szül. Zichy Mária grófnőnek elhunyta. A mult év végén veszélyes arczdaganat lepte meg, rák fejlődött ki s tisztelői már hetek óta aggódva látták a baj növekedését. Temetése e hó 12-ikén ment végbe. Megjelentek ezen a miniszterek, az országgyülési képviselők nagy számmal. Szász Károly ref. püspök megható könyörgést mondott a koporsó fölött melyet koszoruk árasztottak el. A holttestet Alsó-Pélre, a családi sirboltba szálitották. (*Vizsolyi* Gusztáv arczképét és rajzát a «Vasárnapi Ujság» 1888. évi 48. számában közöltük.)— A temetés Alsó-Pélen (Tolnamegyében) e hó 13-ikán ment végbe, s az elhunyt tisztelői nagy számban jelentek meg. Budapestről is sokan mentek, s a megye intelligenciája és a polgárság mély részvéte közt helyezték el az elhunytat örök nyughelyére. A gyászszertartás d. u. 3 órakor kezdődött. A koporsó a boldogult kastélyában volt felállitva, s elborítva koszoruktól. Megzendült a gyönki tanulók szép éneke s az ének után Mészáros János czeczei ev. ref. lelkész és esperességi főjegyző imádkozott. Erre ujra ének következett, melynek végeztével a gyászmenet megindult a közeli családi sirbolthoz, hol Tóth gyönki ev. ref. lelkész rövid áldó szavai után Gajáry Ödön orsz. képviselő tartott bucsubeszédet.

Bunko Ferencz, a czigány primások Nestora, a régi jó időkbeli magyar dalok egyik legkiválóbb tolmácsa, meghalt 75 éves korában Budapesten, hol az ujabb nemzedék már csak fiait ismeri. Az elhunyt derék primás a harminczas években legkedvesebb muzsikusa volt Kossuth Lajosnak s 1839-ben Pozsonyban nem volt nála hiresebb czigány. Tűzzel huzta még a koronázáskor is. Hét évvel ezelőtt Londonban járt s ekkor Joachim, a hires hegedűművész hazánkfia, a ki épen ott hangversenyezett, e szavakkal mutatta be a királynőnek: «Ez az öreg a legjobb magyar czigány-muzsikus!» Bunkó haláláig büszke volt e kritikára s arra a sok dicséretre, melylyel Viktoria királynő játékát elhalmozta. Utóbbi időben már keveset jászott; de ünnepélyesebb alkalmakkor senki se tarthatta vissza, hogy fel ne kapja hegedüjét, mely csak ugy sirt a kezében.

Elhunytak a közelebbi napok alatt: Iglói Szontagh Sámuel előkelő fővárosi polgár, ki a forradalom után külföldre menekülvén, Londonban virágzó borkereskedést alapitott, házánál Kossuth is többször megfordult, majd hazatérvén, itt vasutépitési vállalkozásokba bocsátkozott s a kassa-oderbergi vasut épitését is ő kezdte meg, 70 éves. Budapesten.— Gruden Ernő nyug. kir. törvényszéki biró, ki a tiszaeszlári pör egyik birája volt, mig nem betegsége ebben meggátolta kevéssel az itélet előtt, 84 éves, Nyiregyházán. — Szabó József, a visontai ref. egyház lelkésze, a mult országgyülésen a nagy-atádi választó kerület képviselője, a belső somogyi ref. egyházmegye tanácsbirája, 47 éves korában.— Szabados Antal kanonok, szentszéki ülnök, kisebb szemináriumi kormányzó Kalocsán, 64 éves. — Mihálovics Gábor nyug. honvédszázados, 64 éves Karczagon.—Máriaffi Albert, maros-tordamegyei nagybirtokos, a megye egyik tekintélyes fia, jeles gazda, 66 éves, Maros-Szentgyörgyön. — Sponer Imre fővárosi I. kerületi adóbehajtási hivatali főnök, ki a fővárost közel 40 éven keresztül szolgálta, 57 éves, Budapesten. — Dr. Tarnai István cs. és kir. ezredorvos e hó 4-ikén Bécsben 33 éves korában. — Fischer Lajos vingai kath. segédlelkész 35 éves. — Bgöthy Andor, pénzügyminiszteri fogalmazó, Biharmegye alispánjának fia Budapesten, holttestét Nagy-Váradra szállitották. — Tarnóczy Ferencz városi képviselő, ipartársulati elnök s több pénzintézet igazgatósági tagja, 67 éves, Ungvártt. — Kellemesi Melczer Andor földbirtokos, 49 éves korában Kassán. — Kökényesdi Papp Dezső joghallgató élete 24-dik évében Ujpesten. — Malaki Gyula, a fővárosi tüzoltótestület tagja 27 éves korában. — Varga Imre, a törökszentmiklósi függetlenségi párt vezére, közjegyzői polgár. — Sterba János, 58 éves, Esküllőn. — Zách János, püspöki nyug. főerdész, 67 éves, Mikló-Lázuron. — Csiszér Dániel nyug. honvédszázados, Nagy-Enyeden. — Réthi József adóhivatali tiszt, Lugoson. — Weisz Márton közjegyzői polgár, 80 éves, Tokajban. — Deutsch Simon, kereskedő, 64 éves, N.-Váradon. — Szilelai Mihály, kereskedő-segéd, ki noha még csak 17 éves volt, nagy érettséget tanusitott, s 15 éves korában ő alapitotta meg az eperjesi kereskedő ifjak társulatát, Eperjesen. — Papp György gör kath. lelkész, tiszt. főesperes és szentszéki elnök, 65 éves, N.-Váradon.

Özv. Buzogány Aronné, kultuszminiszteri osztálytanácsos özvegye, szül. Bartha Róza, kinek családját Nagy-Enyeden az oláhok legyilkolták, s csak ő, mint bölcsőben fekvő kisded menekült meg a mészárlásból. — Somoskéöy Antalné, a legfőbb itélőszék birájának neje, 68 éves, Budapesten; ugyanitt Amtmann Gézáné szül. Goeth Szidónia, fővárosi tanitónő, 28 éves. — Özv. Nyéki Albertne, szül. Rónay Anna, 87 éves, Kelecsényben. — Szentkirályi Gyuláné, szül. Gerometa Viktória, 35 éves, Győr-Szemerén. — Nagy Dánielné, szül. Laczka Róza, ref. lelkész neje, 63 éves, Komádiban. — Özv. Schönpflug Antalné szül. Ridler Amália, 53 éves Nagy-Károlyban. — Prager Farkasné, Keszthelyen általán tisztelt jótékony nő, 75 éves korában. — Tamássy-Czépán Endréné, szül. Herczenberger Fánni, Herczenberger István népszinházi zenekari igazgató nővére, 37 éves Gyöngyösön. — Csicseri Orosz Istvánné, szül. Roskoványi Natália, 55 éves Debreczenben. — Hoffmann Antalné, szül. Szojka Jozefine, 22 éves, Aradon. — Özv. Molnár Jánosné, szül. Király Julianna, 82 éves Pándon. — Rézler Alice, Rézler György kisvárdai ügyvéd leánya 17-ik évében. Özv. Bárczay Józsefné szül. Lónyay Piroska, 86 éves, az abaujmegyei Bárczán. — Tóth Mariska, a kolozsvári nemzeti szinház fiatal tagja. — Némethy Miklósné szül. Fischer Amália, orvos özvegye, 70 éves, Aradon.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Harmadik. A hosszura nyujtott, bő beszédü s meglehetős pongyolán tartott rajz (mert tán nem is akart költői beszély lenni) elég jó — de épen nem uj-alapeszmén lazán van fölépitve. Nyelve, verselése könnyü, de annál kevésbbé szabatos. A sok *azon* s *ezen* nyelvtanilag helytelen használata különösen bántó. Az előadás pongyolasága néhol a prózánál is prózaibb kifejezésekkel bővelkedik. A befejezés, ha az utolsó szót, «elaludt» tulajdonképi értelmében kell venni, nevetségessé lesz; szinte hallani véljük, hogy — hortyog is.

A karbunkulus torony, néprege. Eredetijét nem ismerjük, de a mint van, meglehetősen izetlennek találtuk. Verselve látszólag jól van, de csak látszólag, nem igazán, mert sok benne a csinált, az erőltetett. A másik (az eredeti költemény) jobb, de nagyon hideg s hidegen is hagy.

Habok játéka s a többi. Csinosan irt dolgok; de kevés belbecscsel, mert kevesebb bennök a gondolat, mint a szó és a hang. Legjobb volna a két harangszó; hanem itt a rövid sorokban pattogó verselés, ellentétben a mélabús tartalommal, zavarja, sőt lerontja a hatást.

Nem közölhetők. A lugas alatt. Midőn lelkiismeret.

A népszinmű. Az elmélkedésben van némi igazság; de az elvész e sok üres beszéd közepette.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 4-ik számában közölt képtalány megfejtése: *Képviselőház.*

SAKKJÁTÉK.

1531. számu feladvány. Jespersen J.-től.

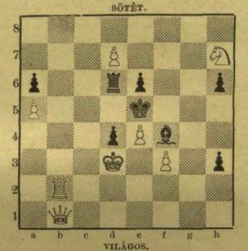

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

1532. számu feladvány. L'hermet R.-től.

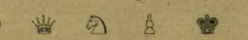

f6; b8; c2, f4; a3; c5; c4, d7.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1525 számu feladvány megfejtése.

Schuster Zs.-tól.

Megfejtés.

Világos.	*Sötét.*	*Világos.*	*a*	*Sötét*
1. Vg7—f8	... Hf3—e1 (a)	1. ...	...	Bb3—h4 : (b)
2. Fe7—a3	He1—d3	2. Vf8—h8	...	Kd4—c3
3. Vf8—e8 †	... Hd3—c5 :	3. Kd1—c1	...	Kc3—d4
4. Fa3—b2 mat.		4. Vh8—b2 mat.		

	b		*c*
1. ...	Kd4—e5 (c)	1. ...	Bb3—h2
2. Fe7—d6 †	Ke5—f5	2. Fe7—h4 ...	Bh2—e2 :
3. Fe2—d3 ...	Kf5—e6	3. Vf8—c5 † ...	Kd4—d3
4. Vf8—e7 mat.		4. Vc5—e3 mat.	

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — *Az Erkel-sakktársaság nevében:* Exner Kornél. — *A pesti sakk-kör.*

HETI-NAPTÁR, február hó.

Nap	*Katholikus és protestáns*	*Görög-Orosz*	*Iraelita*
17 V.	P Hetv. vas.	P Konstantia	5 A Hetv. vas.	16 Jerem.
18 H.	Simeon pk.	Konkordia	6 Bukol.	17
19 K.	Konrád hv.	Zsuzsanna	7 Partén pk.	18
20 S.	Eleuter pk. vt.	Eleuter	8 Tódor	19
21 C.	Szeverián pk.vt.	Eleonora	6 Niczefor vt.	20
22 P.	Péter székf.	Péter székf.	10 Karalampv.	21
23 S.	Dam. Péter e.	Szerén	11 Balázs vt.	22 S. Vaj.

Holdváltozásai ☾ Utolsó negyed 23-án 1 óra 11 pk. regg.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. egyetem-tér 6. szám.)

Farbige Seidenstoffe von 60 kr. bis fl. 7.65
p. Met. — glatt und gemustert (circa 2500 versch. Farben und Dessins) — versendet roben- und stückweise porto- und zollfrei das Fabrik-Dépôt **G. Henneberg** (K. und K. Hoflieferant), **Zürich.** Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

FISCHER GYŐZŐ
Városligeti testegyenesitő és hidegviz-gyógyintézete
Budapesten, Hermina-ut 1525
(ezelőtt Dr. FISCHHOF-féle vizgyógyintézet). Az intézet gyönyörü parkban, emelkedett helyen fekszik. Berendezése elsőrangu, a lakásokról, kényelemről, szórakozásról mindenképen gondoskodva van. Levegője, vize kitünő. A gyógyintézetben gyógyittatik mindenféle **izületi** és **csontbaj, gyuladások, ficzamodások,** törések, **izület-merevülés, zsugorodás,** csontgörbülések, a **térd** és **láb** sokféle **elferdülése, hátgerincz görbülések, tyukmell, ferdenyak,** veleszületett **ficzamodás.** A végtagok **viszértaguláss, vastagodása.** — A **hátgerinczsorvadás** (a tabes dorsalis) **Charcot**nak a hirneves párisi tanárnak legujabb elvei szerint és füzö által is sikerrel gyógykezeltetik. A hidegvizgyógyászati osztályban minden ilyen kezelés igénylő beteg felvétetik. A betegek **bentlakók** vagy **bejárók.** — Prospectus ingyen.

8. SZÁM. 1889. BUDAPEST. FEBRUÁR 24. XXXVI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, fél évre ... 6 •. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre ... 4 •. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre ... 3 •. Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó

AZ URALKODÓ-HÁZ.

II.

Toscanai III. Ferdinánd utódai.

Ferencz császárnak és királynak legidősebb testvéröcscse az 1769-ben született s 1824-ben elhunyt III. *Ferdinánd* toscanai nagyherczeg volt, kinek öt gyermeke közül csak II. Lipótnak, az 1870-ben elhunyt toscanai nagyherczegnek maradtak származékai, és pedig tizenhárman, ugymint:

1. *Auguszta* főherczegnő, Luitpold, a mai bajor regens-herczeg neje; 2. *Mária Izabella*, Ferencznek, Toscana grófjának a neje; 3. *Salvator* IV. *Ferdinánd* toscanai nagyherczeg; 4. *Salvator Károly* főherczeg; 5. *Mária Lujza* főhgnő, Károly, Isenburg-Birstein herczegének a neje; 6. *Salvator Lajos* főherczeg; 7. *Salvator János* főherczeg, a jeles katona és katonai iró (a kivel a «Vasárnapi Ujság» már tüzetesen is foglalkozott s arczképét és életrajzát közölte 1884. évi 14. számában, s ezért nem vettük föl a mai arczkép-csoportozatba.) A következő hat gyermek mind ifju korában hunyt el mag nélkül.

A fentebbiek közül csak *IV. Ferdinánd Salvator* toscanai nagyherczegnek és *Salvator Károly* főherczegnek vannak gyermekei. Ezekből áll az uralkodóházunk ugynevezett toscánai ága.

IV. *Ferdinánd* toscanai nagyherczegnek *Alice* pármai herczegnővel kötött házasságából származó kilencz gyermeke a következők:

1. *Salvator Lipót Ferdinánd* főherczeg; 2. *Lujza* főherczegnő; 3. *Salvator József*; 4. *Salvator Péter*; 5. *Salvator Henrik* főherczegek; 6. *Anna*; 7. *Margit*; 8. *Germana* főherczegnők. 9. *Salvator Róbert* főherczeg. A legidősb 20, a legifjabb négy éves.

Salvator Károly főherczegnek Mária Immaculata sziciliai herczegnővel kötött házasságából szintén kilencz gyermeke van, és pedig: 1. *Mária Terézia*, *Károly István* főherczeg neje, 2. *Salvator Lipót*, 3. *Salvator Ferencz* (Mária Valéria főhgnő völegénye), 4. *Karolina*, 5. *Salvator Albrecht*, 6. *Mária Antónia*, 7. *Mária Immaculata*, 8. *Salvator Rajner* és 9. *Salvator Ferdinánd*, a ki még csak fél éves.

IV. Ferdinánd toscanai nagyherczeg, néhai II. Lipót toscanai nagyherczeg fia, 1835 jun. 18-án s etett. Gondos nevelésben részesült s 1856-ban körutat tett az európai udvaroknál, melynek befejeztével politikai pályára lépett. Midőn 1859-ben Toscanában is kitört a forra-

ALBRECHT FŐHERCZEG.

ERZSÉBET FŐHERCZEGNŐ,
Károly Ferdinánd főherczeg özvegye.

RAJNER FŐHERCZEG.

AZ URALKODÓ-HÁZ TAGJAI. — Legujabb fényképeik után.

dalom s II. Lipót nagyherczeg egész családjával elhagyta országát, — Ferdinánd főherczeg Lombardiába ment Ő Felsége főhadiszállására, hogy részt vegyen a francziák és piemontiak elleni hadjáratban. Atyjának a trónról 1856 julius 21-én történt lemondása után fölvevé a IV. Ferdinánd toscanai nagyherczeg czimet, 1860. márcz. 20-án kiadta tiltakozását Toscanának Sardiniába való bekeblezése ellen s ettől kezdve magánéletbe vonult, Salzburgot választván állandó lakóhelyéül. A hadsereg kötelékébe 1849 óta tartozik, a mikor is Ő Felsége vértesezredében őrnagynak, majd alezredesnek nevezte ki. 1852-ben tulajdonosa lett a lombardiai 8. dragonyos ezrednek s ennek 1860-ban történt föloszlatása után az ugyanakkor szervezett 66. sz. sorgyalogsági ezrednek. 1867-ben vezérőrnagy, 1884-ben altábornagy lett. Második nejétől, **Alice** herczegnőtől, néhai III. Károly pármai herczeg leányától kilencz gyermeke született. — Mint szenvedélyes vadász, minden évben többször, s gyakran huzamosb ideig is tartózkodik Gödöllőn, hol a barátságos nagyherczeget mindenki ismeri és tisztelettel üdvözli. Mint az uralkodóház több tagja, ő is, nejével együtt, kedvvel üzi a fényképészetet (Max Balde álnév alatt) s nejének, Alice herczegnőnek ma bemutatott arczképe is a főherczeg fölvétele.

*

Károly Salvator, néhai II. Lipót toscanai nagyherczeg második fia s az előbbinek fivére, 1839 ápr. 30-án született, 1849-ben kapitány lett a Ferencz József nevet viselő 6-ik számu ulánus-ezredben, 1856-ban pedig őrnagy. A forradalom kitörése után 1859-ben a nagyherczegi család elhagyván Toscanát, testvérbátyjával, Ferdinánddal ő is Ő Felsége főhadiszállására, Lombardiába ment s résztvett a francziák és piemontiak elleni hadjáratban. Csakhamar alezredes lett, 1860-ban a 77. sz. gyalogezred tulajdonosa, 1866-ban vezérőrnagy, 1886-ban pedig altábornagy. Neje Mária Immaculata, néhai II. Ferdinánd szicziliai király leánya, kitől kilencz gyermeke született, köztük Salvator Ferencz, Mária Valéria főherczegnő vőlegénye. Egyik képünk három legidősb fiával: *Lipót*, *Ferencz* és *Albrecht* főherczegekkel mutatja be.

*

Lajos Salvator főherczeg, néhai II-dik Lipót toscanai nagyherczeg harmadik fia 1847 augusztus 4-én született. Az 58-ik gyalogezred tulajdonosa. A Baleari szigetekről irt nagy munkája által, melyből 1882-ig négy kötet jelent meg, az irodalmi téren is nevet szerzett magának.

III.

Károly főherczegnek, Ferencz császár és király második ötcsének utódai.

Ferencz császár és királynak második testvéröcscse volt [illegible]-ben született, s 1[illegible]-ben elhunyt *Károly* fő[illegible] asperni győző, kinek Henrietta nassaui herczegnővel kötött házasságából 7 gyermeke származott.

Az első *Mária Terézia*, ki II. Ferdinánd szicziliai királynak volt neje s 1859 óta özvegye. Meghalt 1867-ben. Fia, *Lajos* Trani grófja, kinek *Matild* bajor kir. herczegnővel kötött házasságából 9 gyermeke van.

A második *Albrecht* főherczeg, kiről alább bővebben is szólunk s kinek az 1864-ben elhunyt *Hildegard* bajor kir. herczegnővel kötött házasságából három gyermeke született, de a kik közül életben csak az első-szülött *Mária Terézia* főherczegnő, Fülöp württembergi herczeg neje maradt.

A harmadik volt az 1874-ben elhunyt *Károly Ferdinánd* főherczeg, a ki 1854-ben *Erzsebet* főherczegnőt, József nádor leányát s 1849 óta estei Ferdinánd főherczeg özvegyét vette nőül, mely házasságból származtak: *Frigyes* főherczeg, *Mária Krisztina* spanyol regenskirálynő, *Károly István* és *Jenő* főherczegek.

Károly főherczeg negyedik gyermeke, *Frigyes* és az ötödik, *Rudolf Ferencz* fiatalon mag nélkül hajtak el; a hatodik gyermek, *Mária Karolina* főherczegnő *Rajner* főherczeg neje; gyermektelenek.

A hetedik *Vilmos* főherczeg.

*

Albrecht főherczeg. A Habsburg-Lotharingi ház Nesztora, *Albrecht* főherczeg, 1817 augusztus 3-án született s atyja Károly főherczeg, anyja Henrietta Alexandrina, Frigyes Vilmos nassau-weilburgi uralkodó herczeg leánya volt. Atyja, az asperni győző közvetlen felügyelete alatt kiválóan a katonai pályára neveltetett.

Már 1836-ban, mint a 13-ik sorezred egyik zászlóaljának parancsnokát Gráczban találjuk. Három évvel később Magyarországba lőn áthelyezve és pedig a 4-ik vértes-ezred élére.

Innen Nápolyba kisérte atyját és 1840-ben diplomácziai küldetésekben Berlinben és Szentpétervárott fordult meg. Mint fiatal tábornok a Radetzky által vezetett olaszországi hadgyakorlatok alkalmával sokat tanult, s midőn a német szövetséges hadaknak lüneburgi táborából visszatért, Morva és Szilézia katonai parancsnok-helyettesévé neveztetett ki. 1845-ben mint alsó-ausztriai hadparancsnok, serege katonai kiképeztetésével foglalkozván, a lényegesb részeiben most is érvényes «tábori szolgálati utasítást» szerkesztette.

Az 1848-iki márcziusi napok eseményei arra indították, hogy állásától visszavonulva, mint önkénytes Radetzky főhadiszállására siessen. Az osztrák hadsereg akkor már fegyverben állott Károly Albert szárd király ellen, s Santa-Luciánál Albrecht főherczeg is résztvett az ütközetben, Ferencz József főherczeggel, a jelenlegi uralkodóval együtt. 1848 decemberben az előtt egyik hadosztályát vezényelte, melylyel aztán Mortaránál sokáig feltartotta az ellenség tulerejét. Ennek foly[illegible] nál sikerült m[illegible] patjai élén Tos[illegible] lalásával lesz[illegible]

Az olasz ha[illegible] ban felállított III. hadtest parancsnokává, utóbb a mainzi szövetséges vár kormányzójává lőn kinevezve. Az 1850-ben Poroszországgal fölmerült egyenetlenségek a csehországi hadsereg élén találták, honnan Magyarországba mint polgári és katonai parancsnok helyeztetett át. Itteni működését eléggé ismeri az ország. Tény, hogy nehéz helyzete volt s hogy az engesztelés művét előkészitenie nem sikerült. Midőn átlátta, hogy működésével a nemzet kibékitését akkori helyzetében el nem érheti, a politikai ügyek vezetésétől 1860. április 10-én visszavonult.

1859-ben, közvetlenül a háboru kitörése előtt, midőn a porosz politika valószinüvé tette Ausztria kirekesztését a német szövetségből, Albrecht főherczeg Berlinben és Varsóban járt diplomácziai küldetésekben, és az októberi diploma kihirdetése után ismét Olaszországba, a VIII-ik hadtest élére került.

1863-ban tábornagygyá lett. Ekkor kezdődött nagyobb katonai tevékenysége.

Az 1866-iki szerencsétlen hadjárat alatt akarata ellenére az Olaszországban levő hadak vezényletével bizatott meg, és custozzai győzelmével fényesen igazolta a benne helyezett bizodalmat, mig Benedek tábornok, kit a főherczeg tulajdonképen a maga helyén akart volna látni, Sadovánál megbukott. Az uralkodó Albrecht főherczeget még a nikolsburgi béke megkötése előtt valamennyi működő csapatok főparancsnokává nevezte ki, de a fegyverszünet tevékenységét e minőségében megakasztotta.

A hadsereg újjászervezése, mely közvetlenül a béke létre jötte után vette kezdetét, Albrecht főherczegben találta egyik legerélyesebb munkását. Ő ugyanis ekkor, 1866 szept. 22-én a hadsereg főfelügyelője lett.

Mint katonai iró, több izben lépett föl a nyilvánosság előtt, és «Wie soll Oesterreichs Heer organisirt sein» («Hogyan szervezzük Ausztria hadseregét») czimű munkájában kiméletlenül megtámadta a régi rendszer embereit, kik a főherczegben nem akarták elismerni mesterüket. Feltünést keltett «A háboruban való felelősségről» (Über die Verantwortlichkeit im Kriege») irt munkája is, melyet sokáig más szerzőnek tulajdonitottak.

Albrecht főherczeg a leggazdagabb tagja az uralkodó háznak, de azért a pompát, a fényt nem kedveli. Ellenben bőkezüségét, melylyel bármily rangu bajba került tiszteken segiteni szokott, az egész hadsereg ismeri. A két állam különféle részeiben lévő roppant kiterjedésü birtokain mindenütt példás rend uralkodik s azok valóságos mintagazdaságoknak mondhatók a szó szoros értelmében.

Kedvencz tartózkodási helye Arco Dél-Tirolban, hová hivatalos teendőinek befejezése után rendesen vissza szokott vonulni. Nejét, a Magyarországon is jó emlékezetben maradt Hildegard herczegnőt, I. Lajos bajor király leányát, 1864-ben vesztette el.

Három gyermeke közül a legidősb, Károly főherczeg egy éves korában halt el, Matild főherczegnő pedig 1867-ben, 18 éves korában egy szomoru véletlen eset folytán vesztette életét. Könnyű ruhája lángot fogott s a jó szivéről ismert kedves leány égési sebeiben meghalt. Jelenleg már csak egy leánya, Mária Terézia, württembergi Fülöp herczeg neje él. Nagy vagyonát legidősebb unokaöcscse, Frigyes főherczeg (Károly Ferdinánd főherczeg fia) fogja örökölni.

Mária Terézia főherczegnő, Albrecht főherczeg és néhai Hildegard bajor kir. herczegnő leánya, Alb[illegible] főherczeg egyetlen élő gyermeke 1845 [illegible] született s 1865 január 18-án Fülöp Sándor württemberg herczeghez ment férjhez.

*

Frigyes főherczeg, néhai Károly Ferdinánd főherczeg legidősb fia, 1856. junius 4-én született. 1871-ben lépett a tiroli császárvadász-ezredbe mint hadnagy, 1873-ban lett főhadnagy, 1875-ben százados ugyanabban az ezredben, 1876-ban hasonló rangban a 42-ik gyalogezredhez helyezték át, 1877-ben lett őrnagy, 1878-ban alezredes, 1879-ben ezredes és tartalékos parancsnok ugyanebben az ezredben. Még ebben az évben tulajdonosa lett az 52-ik gyalogezrednek, 1880-ban pedig a Konstantin nagyherczegről nevezett 18-ik ezrednek parancsnoka s 1882-ben lett vezérőrnagy, 1886-ban altábornagy s a a XIV-ik gyaloghadosztály parancsnoka Pozsonyban. Mint Albrecht főherczeg majdani örököse, az uralkodóház leggazdagabb tagja leend.

Neje **Izabella főherczegnő**, Croy Rudolf herczegnek 1856-ban született leánya, kivel 1878. okt. 8-án kelt egybe, s hat leány-gyermekük van. A főherczegné növérét, Eugeniát (szül. 1854) Esztergházy Pál herczeg birja nőül. A főherczegi család jelenleg Pozsonyban lakik s az ottani társadalmi viszonyok elevensége sokat köszönhet nekik. — Mind a főherczeg, mind a főherczegné jól birják a magyar nyelvet.

*

Károly István főherczeg, néhai Károly Ferdinánd főherczeg harmadik fia, 1860 szeptember 5-én született. Kiváló hajlandósággal viseltetvén a hadi tengerészet iránt, erre a pályára készült a fiumei tengerészeti akadémiában, hol a tanfolyam bevégzése után 1879-ben mint tengerész-hadapród lépett szolgálatba. 1881-ben sorhajó-hadnagy lett, 1884-ben corvette-kapitány, 1886-ban fregatte-kapitány, s jelenleg is e minőségében Polában van állomáson.

Neje Mária Terézia, Károly Salvator főherczeg legidősb leánya, Salvator Ferencz főherczegnek, Mária Valéria főherczegnő vőlegényének testvérnénje (született 1862-ben). Károly István főherczeggel 1886 február 28-án kelt egybe, s házasságukból két leányuk van.

*

Jenő főherczeg, néhai Károly Ferdinánd negyedik fia, 1863 május 21-én született. Nevelése Albrecht és Vilmos főherczegek közvetlen felügyelete alatt történt, s egykori tanárjai nem győzték a fiatal főherczeg rendkivül éles felfogását és szelid modorát dicsérni. Katonai pályáját a Ferencz József császár és király nevét viselő tiroli vadász-ezredben mint hadnagy kezdette meg 1877-ben, s 1881-ben mint főhadnagy a 2-ik huszárezredhez lőn áthelyezve. Két évvel később a bécsi hadiskola tanfolyamát kitünő sikerrel befejezvén, 1884-ben az 5-ik számu Radetzky-huszárezredbe osztatott be, s ott 1885 óta mint első századyu kapitány a vezérkarban folytatta működését. Nálunk Magyarországon, nevezetesen Kőszegen és Erdélyben (Nagy-Szebenben) a fiatal főherczeg lovagias fellépése mindenkinél jó emléket hagyott. Az egyházi zenét és énekeket különösen kedveli, s komoly teendői mellett a szépirodalmat és egyéb tudományokat is élénk figyelemmel kiséri s több magyar lapnak, ezek közt a «Vasárnapi Ujság»-nak is rendes olvasója. Jenő főherczeg a német lovagrend vitéze, s valószinüleg jövőbeli nagymestere.

*

Vilmos főherczeg. *Vilmos* főherczeg, Károly főherczeknek, az asperni győzőnek ötödik fia, Albrecht főherczeg testvéröcscse, 1827 ápr. 21-én Bécsben született és ép ugy, mint bátyja, atyja kivánságára katonai neveltetésben részesült.

Tizenöt éves korában az akkori szokás szerint már a 12-ik gyalogezred parancsnokává lőn kinevezve, de leginkább a tüzérségi fegyver szakának szentelte idejét. Ugyanazon napon, midőn nagyhirü atyja meghalt (1847 április 29-én), a Bécsben állomásozó tüzér-dandárhoz helyezték át. Az 1848—49-iki hadjárat alatt leginkább Olaszországban, Radetzky tábornok főhadiszállásán tartózkodott s résztvett bátyjával, Albrecht főherczeggel a santa-luciai csatában, majd a mantuai kirohanásban és 1849-ben Malghera ostromában.

Ettől kezdve Vilmos főherczeg neve szoros kapcsolatban áll az osztrák tüzérség fejlődésével, a mennyiben az e fegyvernemre vonatkozó szervezések és ujitások leginkább tőle erednek. 1859-ben és 1866-ban ő állott a tábori tüzérség élén. Ez utóbbi hadjáratban Csehországban az ő vezénylete alatt álló tüzérség erélyes magatartása tette lehetővé, hogy a hadsereg a körülményekhez képest rendben vonulhatott vissza, s magok a poroszok is beismerték, hogy ez alkalommal az osztrák tüzérség mindent megtett, a mit tehetett.

1868-ban a lajtántuli landwehr (honvédség) főparancsnokságát vette át, de ez állásról lemondott, hogy feladatának, mint tüzérségi főfelügyelő, annál inkább megfelelhessen.

Az orosz tüzérségi gyakorlatok alkalmával észlelt kisérletek a komprimált bronznak, mint ágyu-anyagnak, felhasználásáról, azt a sejtelmet érlelték meg Vilmos főherczegben, hogy ez a kisérlet elébb vagy utóbb érvényre fog vergődni. Uchatius tábornok, az aczelbronz feltalálója leginkább Vilmos főherczeg buzditására folytatta ez irányu további buvárlatait, melyek végre oly nagyszerü eredményre vezettek.

Vilmos főherczeg a német lovagrendnek Ausztriában nagymestere. A rend szabályai értelmében nőtlen ember maradt.

IV.

József nádor származékai.

Ferencz császár és király harmadik testvéröcscse, *Sándor* Lipót magyar nádor 24 éves korában, ugy szintén a negyedik, *Albrecht* is magtalanul, az ötödik, *Miksa*, még gyermekkorában halt el. Hatodik testvéröcscsének, *József* főherczegnek Alexandrovna Pavlovna orosz nagyherczegnővel kötött első házasságából szintén nem maradt gyermeke. *Hermina* anhaltbernburgi herczegnővel kötött második házasságából származott a 16 éves korában elhunyt *Hermina*-főherczegnő (kinek emlékét a városligeti Hermina kápolna őrzi), s az 1867-ben elhunyt *István* nádor. József nádornak *Mária Dorottya* württembergi herczegnővel kötött harmadik házasságából származott négy gyermek, és pedig az 1837-ben 12 éves korában elhunyt *Sándor* főherczeg, *Erzsébet* főherczegnő, *József* főherczeg és *Mária Henriette* belga királyné.

Ezek közül miután ugy *József* főherczeg, mint *Mária Henriette* királyné családját sok alkalommal nyilt alkalmunk bemutatni, csak *Erzsébet* főherczegnőt s ennek gyermekei közül (Mária Krisztina spanyol királynőt, ki a «Vasárnapi Ujság»-ban szintén be volt mutatva, ezuttal szintén elhagyván) *Frigyes*, *Károly István* és *Jenő* főherczegeket mutatjuk be fönnebb, mint nagyatyjok, *Károly* főherczeg ivadékait, ki *József* nádornak testvérbátyja volt.

V.

Rajner főherczeg származékai.

Ferencz császár és király József nádor után következő fivérei közül a hetediknek, az 1835-ben elhunyt *Antal* főherczegnek nem volt gyermeke, a nyolczadik, *János* Baptiszt főherczeg pedig rangon alól házasodott. A kilenczedik volt *Rajner* főherczeg, kinek *Mária Erzsébet* savoyai herczegnővel kötött házasságából nyolcz gyermeke származott és pedig 1. az 1844-ben hajadonul elhunyt *Mária*, 2. *Adelhaid*, II. Viktor Emanuel olasz király neje s Humbert mostani olasz király anyja, 3. *Lipót*, 4. *Ernő*, 5. *Zsigmond*, 6. *Rainer*, 7. *Henrik* főherczegek. A 8-ik, *Miksa* Károly csak hat éves kort ért s 1836-ban hunyt el.

*

Lipót főherczeg, kinek nem rég sulyos betegségéről értesültünk, néhai Rajner főherczegnek Mária Erzsébet Savoyai-Carignan herczegnővel kötött házasságából származó legidősb fia, 1823-ban Milanóban született. 1835-ben lépett a hadseregbe és pedig mint az 53-ik gyalogezred parancsnoka. 1845-ben a Mészáros Lá[illegible] ár alezredes, a későbbi magyar hadügyminiszter vezetése alatt álló 5-ik huszárezred második ezredesévé neveztetvén ki, a reá következő esztendőben, mint vezérőrnagy, a mérnökkarhoz lőn áthelyezve. A 1849-iki olasz hadjáratban különösen Malgheránál tüntette ki magát s 1850-ben altábornagy, 1854-ben hadosztály-parancsnok lett, 1855-ben mint műszaki főigazgató átvette az összes műszaki fegyvernem fővezetését. Ez idő óta egész tevékenységét a hadsereg műszaki fegyvernemeinek fejlesztésére szentelte s 1859-ben a működő hadseregnél kiváló állást foglalt el az árkászi és hidászi szakban. A tábori távirdák intézményét Lipót főherczeg szervezte az osztrák hadseregben. 1866-ban a 8-ik hadtest vezénylete alatt derekasan helyt állott Skalitz és Tobitschaunál. A dinamit alkalmazása a hadseregnél csak a mérnökkar észszerü eljárásának köszönhető, s erre leginkább szintén Lipót főherczeg példája bátoritotta a tisztikart. A főherczeg egyénisége mindenkire inkább egy komoly tudós, mint valami hadvezér benyomását teszi, s környezetében csakis higgadt, tudományokkal foglalkozó férfiakat látunk.

*

Ernő főherczeg egy évvel fiatalabb mint testvérbátyja, Lipót. Radetzky tábornok hadi iskolájában nevelkedett. 1845-ben lett a 48-ik gyalogezred tulajdonosa és ezredese, s 1847-ben vezérőrnagy. A második piemonti hadjárat alkalmával Stadion és Hahne tábornokokkal együtt a Garibaldi vezetése alatt álló csapatok bekerítésével bizatott meg, midőn ezek a Toscana és a Romagna közti hegységbe vonultak. 1848 julius 31-én Tassanónál összeütközésre kerülvén a dolog, Garibaldi kénytelen volt a san-marinói semleges területre menekülni, s ez alkalommal 1800 fogoly került a főherczeg kezébe. 1849-ben a harmadik hadtest egyik osztályának vezényletével, 1859-ben pedig azon lovassági hadtest parancsnokságával lőn megbizva, melynek Németországba kellett volna nyomulnia. 1886-ban a königgrätzi csatában hadteste élén a legnagyobb veszélyek közepette hidegvérrel és bátorsággal intézkedett a visszavonulás teendői felől. A hadjárat után, mint Stiria, Karinthia, Krajna, Isztria, Görz, Trieszt, Tirol és Vorarlberg katonai parancsnoka Gráczba helyeztetett át, s 1867-ben lovassági tábornokká lett. Katonai parancsnoki állását Gráczban 1868-ban hagyta el.

*

Zsigmond főherczeg, néhai Rajner József János főherczeg 3-ik fia 1826 január 7-én született. 1847-ben lett a 45-ik gyalogezred tulajdonosa és ezredese. Részt vett az 1848/9-iki olasz hadjáratban Radetzky tábornagy alatt; itt lett vezérőrnagy, 1853-ban pedig altábornagy. Később egészségi okokból a magán életbe vonult mint szolgálaton kivüli állományban levő altábornagy. Az ötvenes években mint fiatal törzstiszt a Székelyföldön, Kézdi-Vásárhelyt állomásozott, hol igen jó emléket hagyott maga után barátságos magatartása által.

*

Rajner főherczeg, néhai Rajner József János Mihály főherczegnek, a lombard-velenczei királyság alkirályának negyedik fia 1827. január 11-én született, s 1843-ban, tizenhét éves korában lépett a hadseregbe, a mikor is az 59-ik gyalogezrednek lett tulajdonosává, 1854-ben pedig vezérőrnagygyá. 1857-ben a birodalmi tanács elnökévé lőn kinevezve, s az ugynevezett «kibővitett birodalmi tanács» tárgyalásai 1860-ban az ő elnöklete alatt folytak le. 1861-ben miniszterelnökké és altábornagygyá neveztetett ki. A miniszterium élén 1865. julius 22-ikéig állott, de már 1866-ban ismét a hadseregnél találjuk Olaszországban. Midőn Vilmos főherczeg letette az osztrák honvédség főparancsnokságát, e fontos állás Rajner főherczegre bizatott. 1874-ben [illegible]altábornagygyá neveztetett ki. Az 1873-iki bécsi világkiállitás létrejötte körül, mint a végrehajtó nagy bizottság elnöke, nem csekély érdemeket szerzett. A bécsi császári tudományos akadémiának ő a kurátora. Neje, kit 1852-ben vett el, **Mária Karolina** főherczegnő, néhai Károly főherczeg leánya, [illegible]brecht főherczeg huga.

*

Henrik főherczeg, néhai Rajner József főherczeg ötödik fia, 1828-ban született, s ugy mint többi fivérei, ő is a hadseregben szolgált, melyben ezredes volt a 3-ik, majd a 14-ik gyalogezredben. 1859-ben vezérőrnagygyá, s később altábornagygyá neveztetvén ki, mint hadtestparancsnok Gráczban működött. Az 1866-iki hadjáratban mint a 9-dik hadtesthez beosztott tábornok tüntette ki magát Custozzánál. A hadjárat után mint hadosztály-parancsnok Brünnbe ment, de már 1867-ben végkép visszavonult a parancsnokságtól. 1875-ben nevezte ki Ő Felsége az 51-ik gyalogezred tulajdonosává, 1868-ban nőül vette Hoffmann Leopoldina énekesnőt, kinek Ő Felsége ezen alkalommal a Waideck bárónő czimet adományozta. De a főherczegnek e rangján alólinak tartott házasság miatt sokáig kellett távol maradnia az udvartól. Állandó lakása Bozenben van.

IV. FERDINÁND TOSCANAI NAGYHERCZEG.

VILMOS FŐHERCZEG.

FRIGYES FŐ[illegible].

MÁRIA TERÉZIA FŐHERCZEGNŐ,
Fülöp württembergi herczeg neje, Albrecht főherczeg leánya.

KÁROLY SALVATOR FŐHERCZEG.

ERNŐ FŐHERCZEG.

ALICE FŐHERCZEGNŐ,
IV. Ferdinánd toscanai nagyherczeg neje.

IZABELLA FŐ[illegible]NŐ,
Frigyes főher[illegible]

MÁRIA KAROLINA FŐHERCZEGNŐ,
Rajner főherczeg neje.

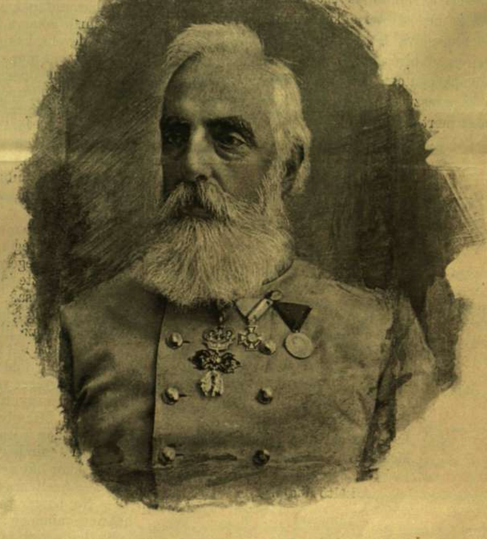

HENRIK FŐHERCZEG.

AZ URALKODÓZ TAGJAI. — Legujabb fényképeik után.

A ROSSZUL OSZTOZOTT TESTVÉREK.

ÉLETKÉP.

Irta: JÓKAI MÓR.

(Folytatás.)

Több év mult el. Azokkal együtt az én kóborlási kedvem is elmult. A nyarat nem is töltöttük többé a Svábhegyen, hanem Balaton-Füreden, csak süretre kerültünk haza.

Ilyenkor első gond volt tüzelő fát szerezni, a mit még mindig Grolléknál rendeltem meg, a kiknek szép nagy erdejük volt. Rendesen maga hozta az öreg a fát.

Olyankor aztán, egy pohár bor mellett, megkérdeztem tőle, hogy vannak az otthonvalói? — «Hát csak *csendesen*» — szokta volt mondani. Egy szüreti napon megint hozta a szekér a felvágott «pirtli»-ket. Mikor a kocsi bedöczögött a hársfa-sétányunk alatt, azt hittem, hogy «nini! a lovak magukban jönnek!» Aztán mikor odaért a kocsi a ház elé, akkor láttam, hogy «hohó! ember hajtja azokat.»

De micsoda ember!

A «Kis Jóska». A hirhedett törpe. Az apró művész, a ki Európa minden fővárosát bejárta: terjesztve a magyarok dicsőségét babszemnyi kiadásban. Ugy ült ott a bakon, mint a «hüvelycsik Palkó»

Mikor aztán az első üdvözléseket kicserélték: én nem állhattam meg, hogy a fölötti csodálkozásomat ki ne fejezzem, hogyan lehet az, hogy ez a kis jószág szállitja ezuttal a szekér fát.

— Hát most a gazdaságnál vagyok, — felelt röviden a csepp ember.

S aztán felszökve a farakás tetejére, elkezdte a guzszsal összekötött hasogatott facsomókat a szekérről lehajigálni. A faköteg nagyobb volt, mint az ember. De ennek, ugy látszik, a természetéhez képest olyan izmai voltak, mint a hangyának, mely magánál négyszerte nagyobb terhet elczipel. Azokkal az apró kezeivel csak ugy dobálta le egymás után a nehéz hasábokat is. Még csak ki sem fáradt vele. S a mint elvégezte a munkát, egy ugrással lenn termett a szekérről, mint a macska.

— Talán beteg az öreg, hogy nem maga jött a szekérrel? kérdezém tőle, a mint a fa árát átadtam neki.

— Igen. Fekszik, — felelt a törpe.

— Csak nem veszélyes beteg?

— Csak a feje van betörve.

— Mi? Ki törte be?

— Hát ki törte volna be más, mint a fia: a Tóni? Nem uj dolog ez már.

— Hát olyan ember volna a Tóni?

— Olyan biz az. Egész nap a kocsmában ül, iszik, kártyázik, kuglizik. Csak akkor jön haza, a mikor már a pénzéből kifogyott. Akkor aztán végig veri az egész háznépet, apám sem bir vele: mert nagyon erős.

— Hát a felesége, a Lizi?

— Hát arra már nem ösmerne ön rá. Az kész öreg asszonynyá lett a sok lelki nyomorgatástul, a mit el kell neki szenvedni. Megesik az embernek a szive rajta. Azért is hagytam oda a művészi pályát, hogy a családunkon segitsek. Az a nagy kamasz tönkre tette az apámat. Nekem kellett őt a nagy bajaiból kisegitenem. A mi kis pénzt szereztem a művészetemmel, azt mind az ő adósságainak a törlesztésére adtam oda.

— Az öreg Groll adósságaira? Hisz önnek az atyja abban a hirben állt, hogy mindig van a ládájában egy ezer forint készpénz.

— Ugy is volt az. Az öreg még csak takarékpénztárba sem tette a pénzét, mikor summásan kapott a boraiért, vagy a buzájáért. A Tóni ugyan mindenfelé csinálta a sok adósságot. Legtöbb volt neki a «kék kakas» kocsmárosnál. Az öreg hallani sem akart a fia adósságairól. Azt mondta, vegyék meg rajta. Hát egyszer azt a furfangot találta ki a Tóni az apám rászedésére, hogy összeszeszélt egy országháboritóval. Valami kicsapott nótárius van ott a faluban, a ki a parasztok egymás közötti perlekedéseiből élösködik. Ez oda ment a «kék kakas» kocsmárossal együtt az apámhoz, s rábeszélte, hogy adja ki kölcsön a heverő pénzét a kocsmárosnak. Elmondták neki hogy a ládába zárt pénz olyan tehén, mely se nem tejel, se nem ellik. Ellenben ha váltóra kiadja az ezer forintját, abból három hónap mulva

ezerszáz forint lesz. Akkor visszafizeti a kocsmáros. Az öreg el hagyta magát tántorítani. Ki hagyta muzsikáltatni a ládájából az élire vert tallérjait. Adtak neki róla váltót. A kocsmáros aláírta, a nótárius is. Az egyik elől, a másik hátul. Az öreg soha életében nem látott még váltót. Csak annyit tudott paraszt ésszel, hogy a kapott pénzről szóló irást az adósnak alá kell irni. Az megtörtént. — Akkor aztán azt kérdezte a nótárius az apámtól, hogy «no hát kegyelmed Groll uram elfogadja-e a váltót?» — «El bizon! Hogyne fogadnám el?»

«No hát akkor írja rá rézsut a váltóra, hogy: elfogadom Groll József». — Az öreg nagy bölcsen azt is megtette. — Örült aztán nagyon, hogy az ezer forintja helyett ezerszáz forintos váltója van a ládájában. A kicsalt ezer forinton aztán megosztozott a Tóni a másik két czimborával. Mikor aztán eljött a fizetés napja, a «kék kakas» csak nem jelentkezett. Az öreg megunta a várást, rajta hajtott, követelte a pénzét. A «kék kakas» szóba sem állt vele: azt mondta, ha baja van, menjen perelni. Még akkor is az öregem nem hogy valami becsületes ügyvédhez ment volna a váltójával, a ki felvilágosította volna felőle, hogy a pénzére keresztet vethet, hanem odaadta a váltót annak az országkerülő kicsapott notárusnak, hogy az hajtsa be: hisz ő van rá írva tanunak. Az meg aztán szaladt vele rögtön a törvényszékhez: az apámat a tulajdon váltójával beperelték, a melyen ő volt felirva «elfogadónak», három nap alatt el is ítélték, meg is exequálták, még ő fizetett az adósának ezer száz forintot. A Tóni azt is megosztotta a két czinkostársával. Azóta istentagadóvá lett, szidja az országot, a kormányt, a bíróságot, az egész világot; pedig tulajdonképen csak a saját tudatlanságát szidhatná. A ki paraszt, az ne értesse a tintás ujját a váltóhoz; mert az harap!

(Vége köv.)

KIS VIRÁGOK MESSZE TÁJRÓL.

Átültette *Méry Károly.*

Lágy tavaszdal.

(Heine.)

Lágy tavaszdal rezgi által
Halkan keblemet;
Messze csendülj, röpke bájdal,
Át a tér felett.

Csengj ki váltig, ama házig,
Hol virág terem;
És ha ott egy rózsa látszik,
Mondd meg: tisztelem.

A költő óhaja.

(Ammar.)

Saját verseimbe zárni
Szeretném én magamat,
Hogy mikor szád elszavalja,
Megcsókoljam ajakad'.

Ő nélküle.

(Bhartrihari.)

Lámpa ég, vagy holdvilág van,
Csillagfényben, napsugárban,
Távol lánykám őz-szemétül
Nékem minden elsötétül.

Szerelem hírnöke.

(Alberto Lissa.)

Szerelemnek sóhaja,
Kedvesemhez szállj tova,
Szállj feléje halkan,
Ugy hogy meg ne halljon.

Ám ha mégis észrevenne,
Mondd, hogy sóhaj vagy — de meg ne
Valld, kinek a sóhaja.

Könnyek.

(Heyse.)

A könnyek árja zavaros,
De arany, a mit partra mos.

Isten segitsége.

(Wackernagel.)

Hogyha alattad a híd leszakad,
Ne hidd, hogy az Isten karja
Téged a vizből majd kiragad
És kitesz a száraz partra.

Irgalmat az Úr gyakorolt eleget,
Két kart hogy adott evezőkül:
Ám győzd le a rád zuduló elemet
Immár a magad erejéből.

Nyomorgó igazság.

(Heyse.)

Hogyha lelsz egy igazságot valahol az utfelen,
Elhagyottan, gyámol nélkül, ápolatlan', meztelen',
Irástudó sok halad el mellette —
Szamarita gondjaidba vegyed te.

IVANOV KÖZLEGÉNY ÉLMÉNYEIBŐL.

Elbeszélés.

Irta GARSIN VSZEVOLOD.

Oroszból fordította *Szabó Endre.*

VI.

Nehéz menetek, por, hőség, kimerültség, lábfeltörések egész a vérzésig, naponkint csak rövid ideig tartó pihenések, éjjel halálos álom, a kiállhatatlan kürtszóig, a mely alig pitymallik, már megszólal. És csak mezők és mezők, a melyek nem hasonlítanak a szülőföldhöz; ezek a mezők be vannak takarva zöld, halkan neszelő, hosszú selyem-levelü kukoriczával, vagy buja buzával, a mely itt-ott már sárgulni kezd.

Mindig ugyanazok az áriák, ugyanaz a katonai élet, ugyanazok a beszédek és mesék az otthonról, a kormányzósági város állásairól, — végül a tisztek birálgatása.

A jövőről ritkán és igen kelletlenül beszéltek. Hogy miért mennek háborúba — azt nem igen tudták, daczára annak, hogy teljes fél évig állomásoztak nem messze Kisenevtől, mindig harczra készen; ez alatt az idő alatt meg lehetett volna magyarázni az embereknek a készülőben levő háboru jelentőségét, de ugy látszik: ezt nem tartották szükségesnek. Jut eszembe, hogy egyszer azt kérdezte tőlem egy katona:

— Mondja csak, Mihajlycs Vladimir: sokáig tart-e még, mig a bokhár földre érünk?

Kezdetben azt hittem, hogy rosszul értettem, de midőn kérdését ismételte, azt feleltem neki, hogy a bokhár föld két tengeren tul van, hogy az vagy négyezer verszt ára van innen s hogy oda aligha megyünk mi valaha.

— Nem, Mihajlycs, nem jól mondja. Mondta nekem otthon a jegyző. Átmegyünk, azt mondja, a Dunán s mindjárt ott van a bokhár föld.

— Akkor hát nem a bokhár, hanem a bolgár föld! — feleltem én.

— No, borgár vagy bokhár — bánom is én; hát nem mindegy az?

S elhallgatott, láthatólag nem lévén megelégedve.

Csak azt tudtuk, hogy a törökre megyünk, mert az sok vért ontott. S meg akartuk verni a törököt nem is annyira azért a nem is tudni, hogy kinek a kiontott véreért, mint inkább azért, hogy ilyen óriási mennyiségü népet kellett miatta lábra állitani, hogy miatta ilyen gyötrelmes utat kell megtenni («ezer versztát teszünk meg, mig hozzá jutunk, a pogányhoz!») s a szabadságos katonák is kénytelenek otthon elhagyni családjukat s oda menni, isten tudja hova, golyó-esőbe. A törököt lázadónak, izgágának tartották, a kit le kell verni és megalázni.

Sokkal inkább foglalkoztunk családunk, zászlóaljunk és századunk ügyeivel, mint a háboruval. A mi századunkban minden csöndes és nyugodt volt; a lövészeknél egyre rosszabbul mentek a dolgok. Venczel nem változott meg; a titkolt elégületlenség egyre nőtt s egyszer egy eset után, a melyre most, öt év után sem tudok nagy izgatottság nélkül vissza gondolni, valódi gyülöletté fajult.

Épen egy városon mentünk keresztül s kiértünk a rétre, a hol az előttünk haladó első ezred már elhelyezkedett. A hely igen szép volt: egyfelől folyó, másfelől tisztán tartott tölgyes pagony — valószinüleg a városiak sétáló helye. Szép meleg este volt; a nap lement. Az ezred megállt, a fegyvereket gulákba raktuk. Én és Zsitkov a sátor felhuzásához fogtunk; bevertük a czölöpöket; én a vászon egyik szélét tartottam, Zsitkov egy bottal verte be a fa-szegeket.

— Errébb tartsd, Mihajlycs, errébb! (Már néhány nap óta tegezni kezdett.) Ugy, ugy.

Ebben a pillanatban mögöttünk különös, kimért csattogó hangok hallatszottak. Oda fordultam.

A lövészek sorban álltak. Venczel valamit hörögve kiabált s egy katonát arczul vert. A katona halottra vált arczczal, lábhoz vett fegyverrel s nem merve az ütések elől elhajolni, egész testében remegett. Venczel a saját ütéseitől düledezett az ő szikár és alacsony termetével, a mint kétfelől verte kezével a katona arczát. A többiek hallgattak; csak a csattogást s a kapitány hörgő, mérges szavait lehetett hallani. Nekem elsötétült a szemem; mozdulatot tettem arra felé. Zsitkov észre vette ezt s teljes erejével megrántotta a vásznat.

— Fogd meg hát, te kezetlen! — kiáltott rám s a legczudarabbul összeszidott. — Elszáradt a kezed, vagy mi? Hova bámulsz? Mi van ott nézni való?

Az ütések egyre csattogtak. A katona felső ajakán és állán folyt a vér. Végre leesett a szerencsétlen. Venczel elfordult, végig nézett a századon és oda kiabált:

— Ha még egyszer valaki a sorban pipázni merészel, még rosszabbul jár a gazember. Vegyétek fel, mossátok meg az arczát s fektessétek le a sátorba. Hadd heverje ki! — Fegyvert gulába! — vezényelte aztán a századot.

Kezei reszkettek, veresek, dagadtak és véresek voltak. Kivette zsebkendőjét, megtörölte kezét s elment a gulákba rakott fegyverektől és a sötéten hallgató katonáktól. Venczel ideges, beteges lépésekkel ment; sápadt volt, szemei égtek, ugráló arcz-izmai mutatták, hogy fogait csikorgatta. Mellettünk ment el s észre vévén az én makacs tekintetemet, természetellenesen gunyosan mosolygott s valamit suttogva tovább ment.

— Vérszopó! mondá Zsitkov gyülölettel. — Te meg, uram, mit akarsz? Minek akarsz beleavatkozni? Azt akarod, hogy főbe lőjenek? de várj csak, majd megkapja ő is a magáét.

— Panaszt tesznek ellene? — kérdém én. — Kinél?

— Nem, nem tesznek panaszt. Majd ha ott leszünk . . .

S valamit dörmögött, mintegy magának. Én féltem őt megérteni. Fjodorov, a ki már beszélt a lövészekkel s kikérdezte, hogy mi történt velök — visszajött hozzánk.

— Miért nem kinozza az embereket! — mondá. — A mint mentek, ez a szegény katona, Matjuskin, szivarkára gyujtott. Megálltak; ő lábhoz vette a fegyvert, a szivarkát pedig ujjai közzé; ugy látszik, elfeledkezett magáról. Venczel meglátta.

— Vadállat! — tette aztán hozzá, ledülve a már kész sátor alá. — Pedig már ki is aludt a szivarka; látni való, hogy elfeledkezett róla a szerencsétlen.

Néhány nap mulva Alekszandriába érkeztünk, hol igen sok katonaság gyült össze. Már mikor egy magas hegyről lefelé mentünk, megláttuk a nagy mezőséget, a melyen fehér sátrak, a katonák fekete alakjai, lóállások, fénylő réz-ágyuk, zöld lafeták és ládák tarkállottak. A város utczáin egész tömegekben jártak a tisztek és katonák. A szük és piszkos vendéglők ablakaiból kihallatszott a hol csapongó, hol melankholikus magyar zene, az edények csörgése és a bent levők hangos beszélgetése; a boltok tele voltak orosz vásárlókkal. Az egymást nem értő katonák, oláhok, németek és zsidók lármáztak; a papir-rubel árfolyama miatt minden lépten veszekedés támadt.

— Mit akarsz te ezzel a «dou galagan»-nal, te fekete pofáju ördög?.. Egy fél rubelt adj visszsza! Nem érted, te «domnul?»

— Unde este posta? — kérdé egy tiszt, tulságos udvariassággal emelve kezét a sapkájához, egy czifra oláhtól, — miközben egy «katonai kalauz»-t, azaz egy olyan könyvet tartott kezében, a milyennel akkor a katonaság el volt látva. Az oláh megmagyarázza neki; a tiszt lapoz a könyvben, keresi az előtte érthetetlen szavakat, és nem ért meg egy szót sem, hanem azért udvariasan megköszöni.

— Piha! pajtás, micsoda nép ez! A papjuk is olyan, mint a mienk, a templomjuk is olyan, mint a mienk, de megérteni nem birnak bennünket. — «Kell-e egy ezüst rubel?» kiált minden erejéből egy katona egy bolt előtt az oláhra, inget tartva a kezében. — «Ezért az ingért? Patru francu? Négy frankot?»

A katona kiveszi az érczpénzt, megmutatja s a vásár mindkettőjük megelégedésére végződik.

— Félre földi, félre, jön a tábornok.

Egy magas, fiatal tábornok, czifra kabátban, magas száru csizmában, vállára akasztott korbáccsal gyorsan halad az utczán át. Utána nehány lépésre megy a szolgája, egy kis-ázsiai ember virágos ruhában, csalmával, övében nagy törrel és revolverrel. A tábornok, fejét fentartva s közönyösen nézve a félreálló és tisztelgő katonákra, bemegy a vendéglőbe. Itt ültünk mink is egy vendéglőben Platonycs Iványal és Szteljkovval, valami itt járatos eledelt eszegetve, a mely paprikából és husból állt. A szoba, a mely tele van állitva asztalokkal, tele van emberekkel és igen élénk. Az edények csörgése, dugók pattogása, józan és ittas emberek beszéde, — mindez összevegyül a zenekarral, a mely valami vörös függönyös fülkefélében van elhelyezve. A zenekar öt tagból áll: két hegedü élesen dünnyög, egy kisbőgő egyhangu, komor hangokat ismétel, egy kontrabassz bele-belebődül, de mindezek a hangszerek csak alapul szolgálnak az ötödiknek. Egy fekete képü, göndörhaju magyar, csaknem gyermek még, előtte ül a többinek; bársony zubbonyának széles gallérja mellé különös hangszer van dugva; egy fa flóta, épen olyan, a milyennel Pánt és a faunokat rajzolják. Nem egyéb ez, mint különböző hosszaságu sipok sora, egyberakva, ugy, hogy végeik a művész ajkai felé esnek.* A magyar fiu fejét jobbra-balra forgatva, belefú ezekbe a sípokba s erős melodikus hangokat csal ki azokból, a melyek nem hasonlitanak sem a flóta, sem a klarinét hangjaihoz. Fejét hányva a muzsikus a legfogásosabb és legnehezebb futamokat produkálja; fekete, fényes haja röpked a fején s homlokára hull; areza izzadt és ki van pirulva, nyakán megdagadnak az erek. Látszott rajta, hogy nem könnyü az a mesterség . . . A vonós hangszerek kezdetleges alapján a fuvóhangszer hangjai élesen, müvésziesen és vadul szépen váltak ki.

A tábornok ismerős tisztek közt foglalt helyet, meghajtotta magát mindazoknak, a kik közeledtére felálltak, és hangosan mondá: üljenek le uraim, — a mi az alsóbb tiszteknek szólt. Mi szó nélkül végeztük vacsoránkat; Platonycs Iván vörös oláh bort hozatott a második palaczk után, s mikor arcza felderült, arcza és orra megpirult, hozzám fordult:

Mondja csak, fiatal ember . . . Emlékezik még rá, mikor azt a nagy menetet megtettük?

— Emlékezem, Platonycs Iván.

— Ön akkor Venczellel beszélt?

— Beszéltem.

— Megfogta neki a kezét? — kérdé a kapitány sajátságos komoly hangon. S mikor azt feleltem, hogy megfogtam a Venczel kezét, hosszut, nagyot sohajtott és nyugtalanul hunyorgatott rám a szemeivel.

— Azt rosszul tette . . . Bolondul tette! Látja, én nem akarom önt lehordani. Ön igen szépen viselte magát . . . t. i. a diszciplina ellen . . . Ördög tudja már, hogy mit is beszélek. Bocsásson meg . . .

Elhallgatott, miközben a padlóra nézett és nagyokat fujt. Én is hallgattam. Platonycs Iván kiivott egy fél poharat, aztán a térdemre veregetett.

— Igérje meg nekem, hogy többé ilyet nem tesz. Én magam is fel tudom fogni . . . Minden ember ugy van vele. De hát mit tehet ön vele? Mikor olyan dühös kutya az a Venczel. Nos, látja . . .

(Folytatása követk.)

AZ AMERIKAI ELNÖKÖK BEIGTATÁSA.

Harrison Benjamin, az Egyesült-államok ujból választott elnöke, minden valószinüség szerint sokkal nagyobb pompával fog székébe beigtattatni, mint az eddigi elnökök. Az Egyesült-államok sajtójának egy része már is felszólalt a tervezett «fényüzés» ellen s különösen sürgeti, hogy a beigtatás alkalmával bál ne rendeztessék. De hogy ez a kivánság, legalább történeti szempontból nem igazolt s az elnöki bálok nem ujabb keletüek, igazolja az elnöki beigtatások története, melyek mindannyiszor többé-kevésbé nagy ünnepélyességek mellett történtek meg.

Washington Györgynek, az első elnöknek beigtatása 1789 márczius 4-ére tüzetett ki, azonban ez év április 30-áig elhuzódott, mivel a kongresszus megalakulása sokkal több időt vett igénybe, mint kezdetben hitték. Washington diadalmenetben jött Mount Vernonból New-Yorkba, hol a tanácsház bejáratánál a kongresszus összes tagjai s nagy néptömeg jelenlétében tette le az esküt s megnyitó beszédét elmondván, a templomba ment. Este az egész várost fényesen kivilágitották s nehány nap mulva egy külön e czélra készitett épületben volt az első beigtató bál, melyen maga Washington is tánczolt egy «menuet»-et s nehány cotillont. Második beigtatása 1793-ban hasonló körülmények között történt.

Utóda, *Adams* János hasonló ünnepélyességek közt igtattatott be Philadelphiában s az akkor rendezett bálon is tánczolt az elnök. Washington szintén jelen volt az ünnepen s azóta a legtöbb lelépő elnök részt vett utódjának beigtatási ünnepén.

Jefferson Tamás volt az első elnök, kit már az uj fővárosban, Washingtonban, igtattak be. A hagyomány szerint egyedül lovagolt a Kapitoliumhoz s ott sövényhez kötve lovát, a kongresszus elnöke előtt letette az esküt. De ez a hagyomány nem hiteles, söt egykoru feljegyzések szerint az uj elnököt nagyszámu polgári és katonai lovasok kisérték.

Madison Jakab mindkét elnöksége kezdetén a szokásos formalitások közt igtattatott be. *Monroe* Jakab beigtatása, mely az Angolországgal folytatott második háboru után történt, nagyon fényes volt. Esküjet a Kapitolium keleti fölépcsőjén tette le, a hol tartatnak azóta is az ily ünnepélyességek. A beigtatási bálon 8000 ember vett részt, a mi addig Washingtonban szokatlan volt. *Quincy* Adam beigtatása különösen azért nevezetes, mert igen hosszu, habár remek beszédet tartott.

Jackson beigtatása ismét rendkivül nagy pompával történt. Ugyanő utódja, *Van Buren* beigtatása alkalmával oly kocsin ment a Kapitoliumhoz, mely a hires «Constitution» hajó fájából készült. *Harrison* Vilmos almás-szürke lovon ment a Kapitoliumba, habár beteges volt s az eső daczára fedetlen fővel tartotta meg beköszöntő beszédét szabad ég alatt. Beigtatása után épen egy hónappal meg is halt. Ő is részt vett a beigtató bálon, mely akkor, mint a megelőzők is, a Carmi szalonban tartatott meg, ama helyen, a hol most a Kearnan szinház van. Utóda, *Tylor* volt alelnök beigtatása egyszerü volt, valamint később *Fillmore, Johnson* és *Arthur* alelnökök beigtatása is.

Polk beigtatására nagy előkészületek történtek, hanem a záporeső nagyrészt tönkretette a parádét. A bál azonban a nemzeti szinház épületében, mely egy nap mulva leégett, nagyszerüen sikerült. *Taylor* beigtatásán, mivel a vasuti hálózatok egy része már akkor elkészült, óriási tömeg jelent meg s a menet a Kapitoliumhoz nagyszerü volt. Ugyanakkor két bál is volt egy külön e czélra készült épületben. Még nagyobb néptömeg gyült össze *Pierce* s később *Buchanan* beigtatására, az utóbbinak ünnepélyén czirkusz-mutatványok és léghajók fölbocsátása is mulattatták a közönséget.

Lincoln első beigtatása alkalmával, mivel a déli tartományokban már kitört a lázadás, Scott tábornok katonai intézkedéseket is tett, de a menet a Kapitoliumba nagyszerü volt s Lincoln székfoglaló beszéde óriás hatást keltett. *Lincoln* második beigtatása alkalmával a hangulat még emelkedettebb volt, a beigtató bált a patens-hivatal helyiségében tartották meg, az elnök azonban, a komoly idők miatt, csak rövid ideig vett részt benne.

Grant tábornok kétszeri beigtatása nagy fénynyel ment végbe, valamint a bálok is, melyek egy az Indiciary squaren külön e czélra készült épületben tartattak meg.

Hayes beigtatása, a komor hangulat miatt, meglehetős egyszerü volt, mit elősegitett az is, hogy a megválasztás tényét későn állapitották meg s nem volt elegendő idő a kellő előkészületekre. Ugyanez a beigtatás volt talán az egyedüli, midőn bált nem tartottak.

Garfield beigtatása már ismét nagy fénynyel történt meg s az uj nemzeti muzeum helyiségében tartott bál fényesen sikerült. De még fényesebb volt Cleveland Grover beigtatása, talán a legfényesebb az eddigi ünnepek közt; a beigtatási bál az akkor még nem is egészen kész nyugdij-épületben tartatott meg s a lelépő elnök, Arthur ekkor Cleveland növérével tánczolt.

Harrison Benjamin beigtatása alkalmával is meglesz az ünnepi tánczvigalom s az elnök is megjelenik azon, de, miként Indianopolisban kiadott lapja már előre tudatja, aligha fog maga is tánczolni, mivel ahhoz nem ért s már öreg megtanulni azt. De kétségtelen, hogy ez az egy kivétel nem fogja legkevésbbé sem gátolni párthiveit, hogy az elnökválasztás által nyert nagyszerü diadalukon való örömüket minél nagyobb fény és pompa által mutassák ki.

* Látni való, hogy vagy nem magyarok (azaz: czigányok) voltak azok, vagy a hangszert rosszul figyelte meg a szerző. *Fordító.*

AZ UTOLSÓ MENET.

— Eredeti tudósítás. —

Ama huszezer idegen közül, kik azért rándultak Bécsbe, hogy szemtanui legyenek a halott királyfi végtisztességének, alig négyezer érhette el czélját. A többinek, sok kivánczi bécsivel együtt, be kellett érnie azzal, hogy a harangok zugását hallhatta.

A császári palota előtti *Michaelerplatz*, az *Augustinerstrasse* és egyátalán az egész ut a kapuczinusok templomáig oly szük, mint például itt Budapesten a barátok-tere és a kigyó-utcza.

És ezekbe az utczákba akart körülbelül százezernyi közönség betódulni, ugy hogy már egy órakor délután a teljes számban kivonult rendőrségen kivül dragonyosok és huszárok segélyét kellett igénybe venni, hogy az óriási embertömeget lépésről-lépésre a Kohlmarkt-on át visszaszoritsák a Graben-ig, a mi oly nehéz munka volt, hogy csak három órakor délután tisztultak meg amaz utczák, melyek a temetési rend értelmében el lőnek zárva.

Az elzárt utczákon belül csak tribün- és sajtójegyekkel lehetett bejutni; a kiknek ily jegye volt, azoknak is már két óra előtt el kellett helyeiket foglalniok.

Délelőtt barátságosan sütött a nap, a minek csak az a hátránya volt, hogy lucskossá tette a járdákat. Délben mindenki sietett korán megebédelni, hogy minél elébb ott lehessen a saját helyén.

Szerencsétlenségek kikerülése végett magántribünök felállitása nem engedtetett meg, a helyett az élelmes bécsiek ablakaikat adták bérbe, a honnan a menetet látni lehetett. Legdrágábbak voltak a templom előtti házak ablakai. Igy pl. a Tegetthof-Gassé-ban négyemeletes házakban az első emelet ablakai egyenként száz forintért, a negyedik emelet ablakai pedig egyenkint harmincz forintért adattak ki.

A sajtójegyeket a rendőrség állitotta ki s ezeknek czime «Passe-filet» volt.

Az én jegyem közvetlenül a császári palota bejárata előtt a kis Michaelerplatz-ra szólott.

Már egy órakor utnak indultam és feketesárga szinü sajtó-jegyemet kezemben tartva, a Kohlmarkt-on át egy óra hosszat kellett könyökeimet igénybe vennem, míg a beláthatatlan emberáradaton át az első kordonig juthattam, hol a tisztek megpillantva jegyemet, készséggel utat engedtek. Szemben velem, a régi Burgszinház helyén, hatalmas tribün épült, melynek lépcsőzetü nézőhelye már zsufolásig megtelt körülbelül kétezer főnyi közönséggel, többnyire előkelő idegennel. A császári palota kapujától a templomig a 12. gyalogezred magyar bakái álltak kordont, kik négy óra hosszat fagyoskodva többnyire «vigyázz» állásban tartottak ki végig. A tribün közönsége és mindazok, a kik velem együtt a palota előtt állottak, fázva és türelmetlenül néztük a közeli templom óráját.

Az első életjelt a Bécs városi utczaseprők adták, kik a templomig vezető utczák sikamlós kövezetére homokot hintettek. Három órakor délután az első udvari kocsi kirobogott a palota kapujából. Negyedóra mulva az udvarnak vendégei indultak el körülbelül husz gyász-hintóban.

Háromnegyed négy órakor a katonák a «präsentirt» vezényszóra előrántották fegyverüket, min-

KÁROLY ISTVÁN FŐHERCZEG ÉS NEJE MÁRIA TERÉZIA, menyegzőjük alkalmával 1886.

den szem a palota kapuja felé fordult és lassu ügetésben közeledett a király terjedelmes gyászhintója, mely a rendes gyászkocsiktól cseppet sem tért el. A kocsi belsejében a bal oldalon ült a *király* tábornoki ruhában, tiszti köpenyegben. A közönség levett kalappal némán üdvözölte, mit a király ezuttal nem viszonzott, hanem komoran nézett maga elé; mellette ült *a belga királyné*, kinek arcát az előre és hátra mélyen aláhullámzó gyászfátyol teljesen eltakarta.

Pont négy órakor rövid egymásutánban megkondultak az összes templomok harangjai, melyek közt az ősrégi István-templom kongása komor méltósággal vezetett.

A palota kapujából kilépett egy század Würtemberg-huszár. És ezzel kezdetét vette az utolsó menet.

A jó magyar fiuk tölgyfalevéllel diszitett csákójukban szomoru délczegséggel ülték meg lovaikat, az út szük volta miatt nem indulhattak utasitás szerint szakaszonként, hanem négyes sorokban.

A huszárok után husz lépésre egy udvari fourier jött lóháton, háromszögü kalapban és gyászszal bevont arany pálczikával. A lovat, mely szintén fekete lepellel volt boritva, egy másik fourier vezette hajadon fővel. Utána megszabott rend szerint kocsikon az udvari személyzet és a volt szárnysegédek hintai, melyek sorozatát Mayer udvari plébános hintója rekesztette be. Azután jött maga a halottas kocsi.

Hat csillogó fehér ló fényes fekete szerszámmal felszerelve, mindegyik egy komornyik által vezetve, szomoruan huzta a lehető legegyszerübb fekete, mennyezetes gyászkocsit. A feke[illegible] csupán arany szegélylyel diszitett koporsón semminemü felirat. Három, már teljesen elhervadt gyöngyvirágkoszoru diszitette csupán: a királyné, Stefánia özvegy trónörökösné és a kis Erzsébet főherczegnő koszorui. A mennyezet tetején fekete ébenfából kivésett H[illegible]na tünt szembe.

A kocsi [illegible] fo[illegible]ka, egy [illegible]czukkal, [illegible] különös ben[illegible]t tettek [illegible] század honvédbaka kék nadrág[illegible]kával, kiket Kosztolányi [illegible]zázados [illegible]vezett, és kik szép magatartásukkal tün[illegible]ek fel, és végül egy század »landwehr«, kik a »által ütöttek el a többiektől, mert csákójuk nem l[illegible]rén, egyszerü tábori sapkában indultak a gyászkocsi után. A menetet ismét egy század huszár rekesztette be.

Magyarország trónjának örökösét, a mily csöndben, éjféli időben, feltünést kerülve szállitották Mayerlingből Bécsbe, a leirt módon, szinte feltünő egyszerüséggel kisérték utolsó utjára, minden diszkard, érdemjel, csákó, zene, koszoruk és ágyulövések nélkül.

A ki szemkápráztató, pompás látványt remélt látni, a ki a szemével csupán és nem a szivével nézte a felejthetetlen gyászmenetet, az bizonyára csalódott, az többet fog látni akármilyen törzstiszt temetésénél, de a ki a szivével is nézte a trón örökösnek ez utolsó utját, az elé soha méltóságteljesebb, soha szomorubb látvány nem tárul.

SALAMON ÖDÖN.

EGYVELEG.

* **Vashegyet** talált egy angol geologus Felső-Birmában. A hegy mintegy 200 láb magas, egy négyszög angol mértföldnél nagyobb területü s ugyneve-zett hematit anyag, a mely a legjobb vasak közé tartozik.

* **Tó az asztalon.** Amerikai különczök nagy ebédek alkalmával háromszögü asztalokat állitanak be, melyek közepén mesterséges tó van, benne liliomok és harasztok s a parton szines lámpák mellett apró rózsa-ágyak. Ebéd végén minden vendég kap szivart vagy pipadohányt, de csak czukorból. Az ebéd folyama alatt virágok által elzárt helyen zenészek játszanak.

* **Aluminiumot** használnak ujabban a rosz fogak plombirozásánál. Jobb mint a gummi, olcsóbb, mint az arany, erős, világos, szagtalan s a foghusnak épen ugy nem árt, mint az arany vagy platina.

* **Óriási osztrigát** fogtak Christchurch Head mellett az angol parton. Az állat 7 hüvelyk hosszu, ugyanily széles, 16 hüvelyk kerületü, 3 és fél font sulyu, s teknője kerülete 20 és fél hüvelyk.

* **A pisai görbe tornyot** sorsolási fő jutalomként akarná kitüzni Pisa város polgárságának egy része, mivel a város hitelezői a városházat akarják elárvereztetni.

* **A villamos világitást** is bevitték Pekingbe a császári palotába a császár lakodalma alkalmával. Előbb azonban a város egyik főutczáján nyilvánosan mutatták be a khinaiak nagy gyönyörüségére.

* **A delphi-i Apolló-templom** helyén jelenleg *Castri* nevü görög város fekszik. Norton Eliot Károly harvardi tanár felhivására az amerikaiak ezt a várost 160,000 frtért megvették, hogy a hires templom helyén ásatásokat eszközöljenek.

* **A legmagasabb királyfi** Európában *Keresztély*, a dán trónörökös. Kopenhága mellett Roeskilde székesegyházában van egy oszlop, melyen minden itt megfordult fejedelem magassága fel van jegyezve. A legalacsonyabb volt közöttük I. Keresztély, dán király és Nagy Péter czár, a mostani dán király és fia, a görög király középmagasságuak, a jelenlegi orosz czár már sokkal magasabb, de Keresztély herczeg felülmulja magasságban összes rokonait.

* **A házassági jubileumok** ez ideig rendesen a 25-ik évforduló alkalmával kezdődtek meg, az ugynevezett ezüstlakodalommal. A gyakorlati amerikaiak belátva, hogy 25 évi házasság és pedig boldog házasság mind ritkább lesz, a jubileumokat sürübbé tették s egyuttal az elnevezés által megjelölték az alkalmas ünnepi ajándékokat. Az első év végén van a czukros, a második év végén a papir, ötödik év végén a fa-, tizedik év végén a vas-, tizenöt év után az ólom-, husz év mulva a réz-házasság évfordulója.

* **A hivatalos rend.** A német császár születésnapjának hajnalán egy arra menő loyális postakocsis sipjával a német hymnust adta elő. Felebbvalói ezért a szabálytalanságért megbüntették a szegény kocsist de a császár bufelejtésül száz márka jutalmat küldött neki.

* **A legnagyobb távcső** a világon eddig a Lick-féle hires csillagvizsgáló toronyban volt. Mivel ez jól sikerült, ugyancsak Kaliforniában Los Angelas mellett a Wilson csucson épülő csillagvizsgáló számára egy még nagyobbat rendeltek meg, melyben a lencsének átmérője 40 hüvelyk legyen, míg a Lick-féle csak 36 hüvelyknyi.

* **Az angol királynő** jubileumi ajándékait közszemlére állitották ki a windsori kastély nagy előcsarnokában. Nagyrészt csinos tölgyfa- és üvegszekrényekben vannak. Az éjszaki fal mellett góth-izlésü tölgyfa baldachin alatt a királynő szobra áll.

KÁROLY SALVATOR FŐHERCZEG, HÁROM FIÁVAL, LIPÓT, FERENCZ ÉS ALBRECHT FŐHERCZEGEKKEL.

LIPÓT FŐHERCZEG.

JENŐ FŐHERCZEG.

A TRONÖRÖKLÉS ES A PRAGMATICA SANCTIO.

Az uralkodó-családban bekövetkezett gyászos eset, mely negyven év óta másodszor juttatja oldalágra a Habsburgok koronáját, nem egy oly értelmezését hívta ki a trónöröklés rendjét szabályozó alaptörvénynek, a pragmatica sanctiónak, mely nem egészen szabatos felfogásra vall.

Miben áll lényegileg a pragmatica sanctio és mily körülmények között jött létre — vizsgáljuk kissé behatóbban.

VI. Károly császár (*III. Károly* magyar király) gyermektelen házasságának már ötödik évében foglalkozott azzal a gondolattal, hogy ki lesz örököse, és e gondolat nem csekély aggodalommal töltötte el, s közvetlen indokául szolgált azon elhatározásának, hogy az öröklés rendjét egy uj házirend által szabályozza. Nincs kizárva, hogy e lépésére elhatározó befolyást gyakoroltak azok a hirek is, melyek ép ez időben Európa különböző részeiben felmerülő ál-Habsburgokról szállingóztak. Angliában például állitólag még éltek Habsburg-férfisarjak, ilyenek voltak a parlamentben ülő *Fielding* grófok, Denbigh gróf Angliában és Desmond Irlandban, állitólag Habsburg, Lauffenburg és Rheinfeldeni Gottfried vagy Galfried gróf ivadékai. Ezeknek őse, mint mondták, még I. Rudolf császárrá választatása előtti időkben Angliába menekült s ott III. Henrik és I. Eduárd királyoktól már a 13 század közepe táján hübért kapott s a *Rheinfelden* névből csak a két utolsó szótagot (*Felden*, angolosan *Fielden*) tartotta meg. E családhoz tartozott a mult század hirneves angol költője, *Henry Fielding* is, s az ugynevezett szép *Fielding*, a kihez II. Károly egykori kegyenczn[illegible]je, Cleveland herczegnő öreg napjaira még nőül ment, de csakhamar elvált tőle, mivel úgy találta, hogy Fieldingnek már volt törvényes felesége.

Ugyanezen időben élt Bécsben egy bizonyos *Maté*, Schalkon (Chalons) és Kyburg grófja is, ki szintén sokat beszéltetett magáról a Habsburgok trónjára való állitólagos igényei kapcsán s származását szintén a Habsburg-háztól vezette le. Bécsben is halt meg 1741 április 21-én. Megjegyzendő, hogy *Kyburg* vára és grófsága Zürich svájczi kantonban a Rajnáig terjedt, s a Kyburg grófoké volt, a kikről a Habsburgokra szállott át, úgy, hogy az osztrák ház a Kyburg grófja czimét is viselte.

Nem valószinü, hogy e körülmények döntő befolyást gyakoroltak volna *Károly* császár elhatározására, de nem is lehetetlen, hogy elősegitették azt, hogy az addig fönnállott házirendnek oly gyökeres átalakitást adott, mely történelmünk ujabb korszakának egyik legfontosabb államintézményévé volt válandó.

Már azelőtt több házirend létezett a Habsburg-családban és volt időnként érvényben, melyek a trónutódlást meghatározták. A legfigyelemreméltóbb ezek közt *V. Károly* császáré 1522-ből, mely azt az elvet mondja ki, hogy Ausztria herczegei közt mindig a legidősebb örökölje a

ZSIGMOND FŐHERCZEG.

LAJOS SALVATOR FŐHERCZEG.

AZ URALKODÓ-HÁZ TAGJAI — Legujabb fényképeik után.

országot, s a herczegség soha se osztassék meg. Azon esetben pedig, ha nincsenek fiörökösök, a hátramaradt legidősebb lány legyen a jogszerü örökös. Ezt a házi törvényt *II. Ferdinánd* is megerősítette 1621. május 10-én kelt végrendeletével.

Mikor azonban *I. Lipót* császár, s ugy fia, *József* is, római királylyá koronáztatva épen *Károly* főherczeg javára a spanyol koronáról lemondtak, ez alkalomból *Lipót* császár egész uj házirendet csinált 1703 szept. 12-én, melynek alapelvei az eddig érvényben levőtől lényegesen eltértek. Ennek értelmében: az első szülöttséggel jár az örökösödés joga, s az örökös tartományok oszthatatlanok. Elsőszülöttség alatt azonban csak az első-szülött *fi-örökös* értendő; ellenben a nő-utódok, ha fi-örökös van, *minden körülmények közt* kizárandók a trónöröklésből. Csak ha a fiág kihal, száll át az örökség a leányágra és pedig a következő rendben. Első sorban az uralkodó császár (Lipót) leányaira, másodsorban elsőszülött fia (József) leányaira és csak azután a másodszülött fiu, Károly leányivadékaira.

Igy állván a dolgok, bár *VI. Károly* fiutód nélkül maradt, még sem tarthatott volna igényt leánya, *Mária Terézia* az örökösödésre, mivel az első sorban nagyatyja, Lipót császár leányait, s ezek közt különösen *Mária Erzsébet* főherczegnőt, Tirol, később Németalföld helytartónőjét, s további rendben *Mária Magdolna* tiroli helytartónőt illette, s még ezek után is legközelebbről nagybátyja, I. József leányai: *Mária Jozefa* és *Mária Amália* főherczegnők következtek volna a trónon, s csak utánok szállt volna át a korona *Mária Teréziára*, VI. Károly leányára.

Hogy ezen az állapoton változtasson, VI. Károly egy uj házi törvényt adott ki, mely a *pragmatica sanctio* (azaz általános érvényü, állandó rendelkezés) nevet viseli. Az örökösödés rendjére vonatkozó régebbi szabályok ebben is érintetlenül hagyatnak, azon egy kivétellel azonban, hogy a leányági örökösödésnek Lipót császár által megszabott rendje épen *megfordíttatik állapittatik meg*. A pragmatica sanctio értelmében ugyanis ha a fiág kihal, nem Lipót császár, hanem a *legutolsó uralkodó* leányai igényelhetik első sorban a trónt, utánok pedig az utolsóelőtti, tehát József császár leányai következnének, s csak harmadizben kerülne a sor Lipót császár leányaira.

Egy ily intézkedés tagadhatatlanul nemcsak *Mária Terézia* érdekében volt helyénvaló, de helyénvaló és indokolt volt a méltányosság és következetesség szempontjából is. Már az egyöntetüség követelménye is ugy hozta magával, hogy mivel a fiági örökösödésnél első sorban a legutolsó uralkodó fiai a városnyosai a trónnak, s csak azután tarthatnak rá igényt a közelebbi s távolabbi rokonok fiai, tehát a fiág kihaltával a leányági örökösödésnél is ugyanez a sorrend legyen irányadó. Ez az alapgondolata tehát a pragmatica sanctiónak, mely által *Mária Terézia* a trón törvényes birtokába jutott.

Hogy az uj házi törvény féltett érdekeket fog érinteni, s nem csekély ellenállást fog kihívni, azt VI. Károly császár előre sejtette, Voltak feles számmal külföldi uralkodó házak tagjai, kik az előbbi császárok: I. József és Lipót leányaival lépve házasságra (például V. János portugál király Lipót leányával, Mária Annával), mint előre lehetett gondolni, nem mulasztandják el érdekeik megóvása végett a Lipót-féle házirendre hivatkozni s ezen az alapon érvényesiteni jogerejüleg örökségi igényeiket az osztrák örökös tartományok birtokára. Ez a körülmény aggasztotta is *VI. Károly* császárt, s azért nagy sulyt fektetett rá, hogy a pragmatica sanctio ne csak teljes ünnepélyességgel kihirdettessék, de hogy a külhatalmakat is minden módon rábirja annak elfogadására.

A kihirdetés 1713 április 19-én reggel tiz órakor történt, s ez alkalomra a császár összes titkos tanácsosait maga köré gyüjtötte, mig ő maga a trónmennyezet alatt foglalt helyet. Ott voltak: *Savoyai Jenő* herceg, *Trautson* és *Schwarzenberg* herczegek, *Seilern*, *Illésházy*, *Khevenhüller*, *Gallas*, *Paar*, *Sternberg*, *Schlick*, *Herberstein*, *Starhemberg*, *Dietrichstein* stb. grófok, s maga az, a kitől a pragmatica sanctio eszméje első sorban ered, *Seilern* Frigyes gróf. A császár nőrokonai, névszerint két unokahuga, I. József leányai férjhezmenetelök előtt kénytelenek voltak magokra, férjeikre és maradékaikra nézve is ünnepélyesen kötelezőnek ismerni el az uj házirendet, s esküvel lemondani minden örökösödési igényeikről, azon hozzáadással, hogy ez eskütjöktől senki, még a pápa által sem oldoztatják fel magokat — s ezt ugy *Mária Jozefa*, midőn Frigyes Ágost szász választóhoz ment nőül, mint *Mária Amália* is, Károly Albert bajor választófejedelemmel való egybekelésénél, esküvel fogadták.

S még nem volt elég, hogy *VI. Károly* császár örökös tartományainak rendjei által egyenként ismertette el a pragmatica sanctiót, ugyanezt országai összes rendjei által együttesen is elismertette, midőn e czélra őket Bécsbe 1724-ben egybehivta, s ott egyidejüleg, visszavonhatlan állami alaptörvény gyanánt hirdette ki a pragmatica sanctiót, s vele legidősbb leánya öröklését.

Az osztrák tartományi rendek 1720 áprilisában Bécsben, a sziléziai rendek ugyanazon év októberében Boroszlóban fogadták el az uj örökösödési rendet, a mihez Csehország 1723-ban, Németalföld 1724-ben járult. Erdély 1722-ben, Magyarország 1723-ban fogadta el, de nem egészen korlátlanul. Alkotmányunkra nézve azonban felette fontos, hogy a pragmatica sanctio nemcsak a monarkhia együttes birtoklását mondja ki, de abban a módban, melylyel az a monarkhia minden részének egybehivott rendjei előtt kihirdettetett, egyszersmind némely czentralista politikusok a birodalmi egység eszméjét akarják látni kifejezve, mely ellen később oly erélyes harczot folytatott épen Deák Ferencz is, Lustkandl ellen irt hires fejtegetéseiben Meg kell itt azt is jegyeznünk különben, hogy törvényeinkben a pragmatica sanctiónak egész terjedelmében nincs nyoma, csak hivatkozások vannak annak főpontjaira.

Közjogi fejtegetésekbe azonban e helyen természetesen nem bocsátkozunk, csak a pragmatica sanctio keletkezésének történetét akartuk a fennebbiekben röviden vázolni, mint a mely e pillanatban ujra időszerüséget nyert az események folyása által. Jobban fogja érdekelni bizonyosan a laikus olvasót annak a kimutatása, hogy a fentebb ismertetett örökösödési rend értelmében az uralkodó ház ma élő tagjai közül kiket és mily rendben illet a magyar királyi trón betöltése egész addig, mig az 1723-diki 1. és 2. törvényczikk rendelkezései kimerülvén, a szabad királyválasztás joga önként visszaszáll a nemzetre.

Az elsőszülöttségi elv minden körülmények közt változatlan maradván a Habsburg-Lotharingi háznak a trón öröklésére igényt tartó tagjai a következő sorrendben következnek:

I. Ő felsége I. Ferencz József egyenes leszármazói.

II. Ő felsége testvérei és azok fisarjai.

III. Ő felsége atyja, testvérei és azok fisarjai.

IV. Ő felsége nagyatyja, testvérei és azok fisarjai.

Rudolf trónörökös elhunytával ő felségének egyenes fisarja nem levén, a trón legközelebbi örököseiül tehát *fitestvérei s azok maradékai* tekintendők, és pedig első sorban:

1. idősbb testvére, *Károly Lajos* főherczeg, sz. 1833.

2. ennek legidősebb fia, *Ferencz Ferdinánd* estei főherczeg, sz. 1863.

3. ifjabb fia, Ottó főherczeg, sz. 1865.

4. ennek fia, Károly Ferencz József, sz. 1887.

5. Károly Lajos főherczeg legifjabb fia: *Ferdinánd Károly Lajos*, sz. 1868.

6. Ő felsége ifjabb testvére, Lajos Viktor főherczeg sz. 1842. (nőtlen.)

Ő felsége atyjának testvérei szintén fiutódok nélkül hunyván el, a sor most nagyatyja, Ferencz császár testvéreire és ezek származékaira megy át és pedig:

A) Ferencz császár idősb fivére, III. Ferdinánd toscanai nagyherczeg utódjaira, s első sorban ennek idősbb fiára

7. IV. Ferdinánd toscanai nagyherczegre (született 1835.)

Ki után következnek fiu-gyermekei ebben a rendben:

8. Lipót Ferdinánd Salvator sz. 1868.
9. József Ferdinánd Salvator sz. 1872.
10. Péter Ferdinánd Salvator sz. 1874.
11. Henrik Ferdinánd Salvator sz. 1878.
12. Róbert Ferdinánd Salvator sz. 1885.

Jön továbbá IV. Ferdinánd toskánai nagyherczeg legidősb öcscse

13. Károly Salvator főherczeg sz. 1839. s ennek fiai:

14. Lipót Salvator sz. 1863.
15. Ferencz Salvator, Mária Valéria királykisasszony jegyese.
16. Albert Salvator sz. 1871.
17. Rajner Salvator sz. 1880.
18. Ferdinánd Salvator sz. 1888

s IV. Ferdinánd toskánai nagyherczeg további fivérei:

19. Lajos Salvator sz. 1847.
20. János Salvator sz. 1852.

Ez az ugynevezett toskánai ág, melynek tagjai után a trónhoz legközelebb állanak:

B) Ferencz császár Károly testvérének, az asperni győzőnek ivadékai, és pedig:

21. Albrecht főherczeg sz. 1817.

s utána elhalt öcscsének, Károly Ferdinándnak fiai, u. m.:

22. Frigyes főherczeg sz. 1856.
23. Károly István főherczeg sz. 1860.
24. Jenő főherczeg sz. 1863

s végre Albrecht főh. ma is élő öcscse:

25. Vilmos főherczeg sz. 1827.

C) Ferencz császár harmadik testvére, József nádor gyermekei:

26. József főherczeg s fiai:
27. ifj. József
28. László főherczegek.

D) Ferencz császár negyedik testvére, Rajner származékai:

29. Lipót főherczeg sz. 1823.
30. Ernő főherczeg sz. 1824.
31. Zsigmond főherczeg sz. 1826.
32. Rajner főherczeg sz. 1827.
33. Henrik főherczeg sz. 1828.

A Habsburg-ház most felsorolt fi-sarjai után a trónöröklés a törvény világos szavai értelmében (utriusque sexus) a *nőági leszármazókra* is átszáll. Ezeknek családonkénti felsorolása azonban már meddő munka volna, miután ezek származékait a trónutódlás rendesen már a fiágról elsőbb sorban fogja illetni. Igy a legközelebbről következő Mária-Valéria főherczegnő, királyunk leánya esetleges férfiutódait (miután Gizella főherczegnő férjhezmenetele következtében a trónhoz való igényéről lemondott) elsőbb sorban fogja illetni a trón leendő férje, Salvator Ferencz jogán, mint saját jogán. Ez ág leszármazói ekkép a 34-ik helyről a 15-ik helyre lépnek. Előreláthatólag ugyanez az eset fogna beállani Károly Lajos főherczegnek Mária Valéria leszármazóit nyomban követő leányági utódjainál, és igy tovább.

A pragmatica sanctionak ama rendelkezései, melyek a trónöröklést *II. Lipót*, illetőleg *III. Károly* származékain tul *I. József* s még tovább *I. Lipót* nő-ivadékaira is kiterjesztik, ma már meröben elméleti értékük, mert I. József leányai, *Mária Jozefa* és *Mária Amália*, a szász Frigyes Ágost és a bajor Károlylyal kötött későbbi házasságuk alkalmából tudvalevőleg lemondtak a Habsburgok trónjáról. I. Lipót az a két leánya pedig, kikről itt szó van, *Mária Erzsébet* és *Magdolna*, sohasem mentek férjhez.

Hasonló okból vált tárgytalanná I. Lipót császárnak ama különben is hatályon kivül helyezett házi törvénye, mely a Habsburgok trónját a spanyol ág leszármazóira is ki akarta terjeszteni, miután ez ág még II. Károlylyal kihalt.

De nem valószinű az sem, hogy a pragmatica sanctióból levezetett örökösödési elvek valaha egész mértékükben érvényesüljenek a gyakorlatban. A primogenitura és a leányági örökösödés bizonyos határon tul ellentétben állanak azzal a természetes föltétellel, hogy a trónt egyszersmind *a vérség szerint is legközelebb álló örökölje*. Ez esetben előáll ujra épen az a helyzet, a mi III. Károlyt arra inditotta volt, hogy a leányági örökösödésnek I. Lipót által megszabott sorrendjét a méltányosság és következetesség érdekében megforditsa, szóval elő fog állni egy uj házirend vagy épen uj pragmatica sanctio szüksége.

V. S.

BARANGOLÁS SZENT-PÉTERVÁRON.

Eredeti levelek Szent-Pétervárról.

II.

Nézzük meg a Nagy Péter házát, a mit saját kezeivel ácsolt valaha. Kicsiny, 5—6 lépés széles és vagy 20 lépés hosszú házacska ez, durva fazsindely-tetővel, körülfalazva s ujra betetőzve, hogy az idő vasfoga meg ne emészsze. Fél vége kápolnává van alakítva, tele mindenféle drága keretü arczképekkel. Ez épületkében vannak Nagy Péter ébenfa-butorai is, melyeket életében használt; szintén itt van az a kis csónak, a mit maga készített.

Micsoda különbség ez a kis viskó, meg a mostani czárok palotái! Például a téli palota. Csak 13 ezeren laknak benne. De a czár nem, mert azt mondják, alá van, vagy alá lehet aknázva, minélfogva a czári család az u. n. Anicskó-palotában lakik, mely a föld alatt mélyen köröskörül van pánczélfallal vonva, még a kert kerítése is vagy 3 méter magasságra ugy meg van pánczélozva, mint egy hadihajó. Ide furakodjék aztán be, ha nihilista!

Tekintsünk be még a czári istállókba is. Ezeket voltaképen inkább elegáns ló-szalonoknak lehetne mondani, hol a t. cz. lóközönség a legnagyobb uri kényelemben tartatik, hiszen még fütve is vannak a tisztaságtól ragyogó, fényes helyiségek.

Képviselve van itt minden létező lófaj a legszebb példányokban angol, arab, berber, tatár, cserkesz, kozák, magyar, stb. Ez utóbbi harsány nyerítéssel fogadott s tombolt erősen. Talán magyar beszédünket ismerte meg, s eszébe jutott, hogy jobb volna most ott valahol Bábolnán vagy Kisbéren nyargalózni, hol boldog csikókorában annyiszor versenyt futott a pusztai szellővel. — Még a kozákló is kedvet kapott s versenyt nyerített magyar pajtásával. Vajjon nem valami omen volt-e ez?

Ez előkelő lótársasággal együtt van egy kis piros szemü, fehérszőrü montenegrói szamár is, ki teljesen a helyzet magaslatára emelkedve, hanyag méltósággal ropogtatja az illatos szénát, s önérzetes mozdulattal utasitja vissza bizalmaskodni kezdő szomszédját. Ugy látszik, tudja, hogy szülőföldje legelső kedvencze a felséges gazdának, s ehez tartja magát!

Egy paszomántos uri ember az istálló-palota emeletére is felvezet. Valóságos kocsi- és lószerszám-muzeum! Pompás, aranyos koronázási, szertartási hintók, szánkák, kincsetérő diszszerszámok kápráztató tömege, mesébe való pazar fény; az ember szinte elkábul bele. — De még sem e drágaságok kötik le figyelmünket. Van ott posztóval letakarva egy ujabbkori hintó, a hátulja forgácsokra tépve, egyik ülése szétzuzva, ülőpárnáján fakó vérfoltok. Ezen a hintón ült II-ik Sándor czár, mikor a nihilisták lebombázták .... Ez emlékezetes hintó szomszédságában van egy durva faszánkó, üvegszekrényben gondosan elzárva: ezt meg Nagy Péter czár csinálta sajátkezüleg. Ott csillog még egy csomó sajátságos izlésü nyereg és lószerszám: a bokharai emir ajándéka.

Megtörténik a czári lovakkal is, hogy megvénülnek, hanem az aztán már nem történik meg, a mi kevésbbé előkelő társaikkal ilyenkor rendesen, hogy t. i. bérkocsi, vagy vizhordó taliga elé kerüljenek. Nem, a czári ló csak czári ló marad, ha mindjárt a személyt nem válogató idő megvéniti is. Ilyenkor kényelmes penzionátusba kerülnek e tisztelt lovak, hol zab és széna képében holtig tartó, bőséges nyugdijat huznak; midőn pedig kimulnak ez árnyékvilágból, akkor sem kerül padlásra a börük: eltemettetnek külön temetőbe, hol mindegyik diszes emlékkövet kap, melyen az utókor kegyelettel olvashatja születésük és elhalálozásuk napjait, valamint viselt dolgaikat s különféle érdemeiket. — Nem utolsó hivatal czári lónak lenni!

Mindenesetre elébbvaló, mint a házmesterség.

A szent-pétervári házmester valóságos speciálitás. Ott didereg éjjel-nappal a kapusarkon, világos taplószinü bőrkaftánjából csak vörös husos orra s apró kék szemei látszanak ki, a mint unottan pislog a le s fel sietőkre. Néha a fagyos kövezethez üti nagy süvegcsizmás, bőrkalucsniba dugott lábát, de csakhamar abban hagyja ezt is. Minek is? Csak megfázik ujra. Az ő sorsa a didergés meg az örködés. Mert, vagy akarja vagy sem, nihilista-csősz is egyuttal, s felelős a jámbor mindenkiért, a ki a kapun belép; tehát őrhelyét egy kis melegedés kedvéért nem hagyhatja oda. Majd is befűtene neki a rendőr-csinovnik! Keserves hivatal biz ez. Hja, de nem lehet mindenki czári ló!

Az utczaszegleteken sok helyt hatalmas szabadtüzek lobognak, körültök szegény emberek melegszenek. Hát e mi? E bizony igen humanus intézkedés: az állam tüzeltet ilyen helyeken, illetőleg az adja hozzá a nyirfát, hogy legyen a járó-kelőknek a nagy hidegekben hol megmelegedni.

A jobb módu, jobb ruháju emberek, meg a kiknek nincsen semmi dolguk, máskép melegesznek. Van itt ugyanis egy 10—12 méternyi magas jéghegy csinálva, melyre az egyik oldalon grádicson járni fel, a tetején pedig van egy kis vas szánkó és egy muszka. Az ember felül a szánkóra, szétveti a lábát, a muszka hátul kerül, s azzal le, mint az orkán; csak ugy süvölt lefele s még a sikon is elrohan vagy 300 méternyire. Muszkás mulatság, de igen kellemes.

Hát amott micsoda tündéri palota látszik? Hiszen a meg tetőtől-talpig valami csodásan ragyogó drágakőből van épitve! Nem az. Ez a *jégpalota*. Minden porczikája jég és jég. Pompás földszinti és emeleti helyiségek vannak benne, ezekben jég-székek, jég-asztalok, jég-butorok. Van iró-szoba is, ebben még csak a kalamáris, porzótartó, penna, pecsétviasz is — mind, mind jég, a legmüvészibb kivitellel. A hálószoba is pompásul el van látva: jég-ágy, jég-vánkosok, jég-paplanok, jég-mosdóasztal, jég-lavoir, jégszivacs; még csak a jégfogasra felakasztott hálósipka es «schlafrokk» is jégből van. Gyönyörü lokálitás, de azért az ember nem kivánoznék bele — hálni.

Szinte kár, hogy e Néva tündéreihez méltó palotából, az első tavaszi fuvalatra, nem marad egyéb hátra, mint egy nagy tócsa.

No de bizony átjárhatta az embert a jégpalota hidege: menjünk szállásunkra melegedni, s gyönyörködjünk egy második kirándulásig jeles tőszomszédunk nyalka cserkeszeiben és borzas kozákjaiban, a ki, — már t. i. a szomszéd, senki se más, mint a hirből otthon is eléggé ismert Dondukov-Korzakov herczeg. Érdekes szomszédság biz ez, kivált nekem, ki ezelőtt még csak nehány nappal is a jó magyar alföldön pihengettem Gleichenberg fáradalmait a nemzetes Gáti Sámuel uram volt a tőszomszédom.

Dr. Závory Sándor.

IRODALOM ÉS MÜVÉSZET.

Kis virágok messze tájról. Átültette *Méry* Károly. Nem tudjuk, észrevette-e az olvasó, sőt maga a szerző is — milyen csinos rhytmikus rim maga e czim s? A 255. (16-odrét) lapra terjedő kötet a világ minden tájáról, keletről, északról, nyugatról s délről, nehány száz apró virágot, jeles költők, alig nehány kivétellel — rövid (4—8 soros) dalai s ötleteiből — kedves illatos bokrétába összekötve nyujt olvasóinak. Itt találjuk Goethet, Schillert, Lessinget, Heinet, Uhlandot és Bhartriharit (Krisztus korabeli hindu), Amart persa költő, egy nehány spanyol, olasz, hollandi és angol társaságában. Mindnyájától, nagyobb remekeik mellőzésével, legkisebb apróságaikat válogatva s szedve össze jó izléssel, szeretettel, müfordítói készséggel és gyakorlattal. A Kisfaludy-társaság egyik havi ülésén is be volt mutatva a gyüjtemény és tetszéssel találkozott. Az ilyen koszoruban kedvesen levelezhet akárki s ha magasb müélvezetet alig talál is, nem bánja meg, hogy kezébe vette. A kötet Ágai Adolfnak van ajánlva, Kun Dániel kiadásában jelent meg s ára 1 frt 50 kr.

Visszhang az «Ének énekére», irta Dr. Nagy M. A czim félrevezetheti az olvasót, amint félrevezette egyik nagy napilap irodalmi rovata vezetőjét is, a ki azt irta róla, hogy ez a Bölcs Salamon Ének énekének nem fordítása, nem is átdolgozása, hanem csak visszhangja. Pedig igen is, nyomról-nyomra, versről-versre menő átdolgozása, sőt — habár kissé szabad — fordítása. Az Ének énekét a keresztény biblia-magyarázók a Krisztus és az Anyaszentegyház közötti szerelem költői és prófétai (jóslatos) allegoriájául szeretik felfogni, holott az egy drámai (pásztorjáték) alakba szedett, a pásztor, kedvese, a király s a lány rokonai közötti párbeszédekben lefolvó idyll, nász-alkalomra szánt költemény. Közelebbről Renan tudományosan is kimutatta s párbeszédes jelenetekbe szedve hiven lefordította a feléges költeményt, mely a héber költészet egyik legszebb, sőt örökszép gyöngye. Ezen a nyomon jár szerzőnk is, s itt-ott valóban szerencsével. A 24 lapra terjedő füzetke Kolozsvárt jelent meg s ára 20 kr.

A Magyar Történeti Életrajzok diszes vállalatából az ötödik évfolyam indult meg azzal a füzettel, mely most hagyta el a sajtót, s megkezdi *Fraknói* Vilmostól *Erdődi Bakócz Tamás életét*, a nevezetes főpapét, kit Bakács Tamás néven emleget a történetirás, s kinek szereplése együtt hozza magával egész korszak történetét, a Mátyás király halálára következett hanyatlás szomoru korszakát. Fraknói gazdag és uj adatokkal rendelkezett Bakócz életéhez, s a XV. század második és a XVI. század első felébe tartozó történelem nem egy részlete nyeri meg a teljesebb világitást. A kötetben még nem ér véget Fraknói müve, mely Magyarország hanyatlásának történetét is oly nagy érdekün festi. A fejezetek czime: «Mátyás udvaránál», «II. Ulászló kanczellárja», «Velencze hálája» és «Rómában». A történelmi előadással karöltve jár a füzet diszes kiállitása. Az egyes fejezetek czimei egykoru kodexek czimlapjainak másai; szinnyomatban látjuk az 1511-ik évi esztergomi missale czimlapját és utolsó lapját; fac-similében az 1491-ik évi pozsonyi békekötés okiratának utolsó pontját és aláirásait. Arczképekből: Bakócz arczképét, érméről nagyitva; Miksa német császárét, Loredano velenczei doge-ét: II. Julius pápáét egykoru mesterek festményei után. Épületrajzokból: Erdőd vára, Monyorókerék s az esztergomi Bakóczkápolna belseje szinnyomatban sat. A szöveg közé nyomott sok metszet régi inicziálék mását, czimerrajzokat, a szereplő egyének névaláirásait, érmeket, pecsét-rajzokat, lapkereteket sat. ábrázol s a szerkesztők lelkiismeretesen beszámolnak, mit honnan vettek. A vállalat Méhner Vilmos kiadásában jelenik meg és előfizetési ára egy évre 8 frt (a történelmi társulat tagjai 5 frtért rendelhetik meg a Franklin-társulat kiadóhivatalában.)

Folyóiratok. A *Nemzetgazdasági Szemle* tartalmas kötetben nyitja meg az uj szerkesztő, dr. Jekelfalussy József alatt megindult folyamát, kettős számmal (január és február). Közleményei főkép napi érdekü kérdéseket fejtegetnek. A képviselőház előtt levő törvényjavaslattal összefüggőn Láng Lajos képviselő «A munkások biztositása baleset ellen Ausztriában» czimen ismerteti az ottani állapotokat. A magyar-galiczian vasutak államositása napi érdekü veszi Neményi Ambrus dolgozatát: «Kamatbiztositást élvező vasutak és államositás Magyarországon.» Fenyvessy Adolf «A fővárosi uj kölcsön»-ről ir, mig Kvassay Jenő az árviz által fenyegetett vidékek érdeklődésére számithat «A vizszabályozási és talajjavitási hitel törvényhozási rendezése» czikkével. Az irodalmi szemle könyvismertetéseket közöl. Vargha Gyula külföldi közgazdasági folyóiratok kivonatos szemléjét adja, dr. Mandello Károly pedig közgazdasági havi krónikával, a közgazdasági napi események felsorolásával gazdagitja a tartalmat.

Uj zeneművek. Rózsavölgyi és társánál két füzet népdal jelent meg közelébb. Az egyik füzet Dankó Pista 8 dalát tartalmazza; zongorára alkalmazta Erdélyi Sándor; ára 1 forint 20 kr. A másik czime *Négy eredeti népdal*, énekhangra zongora-kisérettel alkalmazta Kolozsvári Gyula; ára 60 kr. — *Czimbalomátiratok* czimmel, Molitorisz J. átirásában 14 dalt adott ki Kolozsvárott Horatsik János könyv és zeneműkereskedése; e füzetnek, mely az átiratok első füzetét képezi, ára 1 forint. — Megjelent a Hoós János által szerkesztett és kiadott *Magyar daltár* II. évfolyamának 12-ik füzete is, zongorára és énekhangra átirt 10 dallal; egyes szám ára e zeneműfolyóiratból 60 kr; egész évi előfizetési ára 4. frt.

Magyar népzenész czimmel a czigány és diletáns zenekarok érdekeit szolgálni kivánó havonként megjelenő lapot indítottak Klökner és Schoss zeneműkereskedők, Csengeri Gyula szerkesztésében. Minden szám egy zenekari használatra irt partiturát közöl mellékletül, ez első szám melléklete az ismert valczer-szerző Ivanovici «De Riviera» czimü keringője; a lap előfizetési ára a terjedelmes partiturákkal együtt egész évre 10 forint, a partiturák nélkül 3 forint.

A mücsarnokban e hó 16-ikán érdekes kiállitás nyilt meg, melyet sokan néznek, s a kiállított festmények közül már a legelső napokban is számos darabnak akadt vásárlója. Közelről is érdekelheti e kiállitás a magyar közönséget, mert egyik legjelesebb müvészének, *Mészöly* Gézának nem kevesebb, mint 276 olajfestményét és vázlatát foglalja magában, ezenkivül a hires lengyel müvész, *Matejkó* nagy történeti festményét, mely a győztes Koscziuskót ábrázolja a Raklavicze melletti csata után (1794), a mint őt parasztseregei üdvözlik. A nagyterjedelmü kép a felülről világított főteremben látható, külön berendezett fényfogó draperiák között.

Mészöly festményei öt termet foglalnak el. Egy részök Bécsben is ki volt állitva, köztük félig bevégzett tájképek vagy vázlatok, melyeket a müszeretők azért kedvelnek, mert a festő modorát, dolgozásának beosztását mutatják meg. A képzőművészeti társulat magának tulajdonából is sokat kiállitott, hogy a jeles tájfestő müvészete annál teljesebben legyen képviselve. A vázlatokat festőink siettek megszerezni, mütermök diszitésére. De a közönség is gyorsan hozzá fogott a vásárhoz s az első három nap alatt 83 képet vett meg Mészöly hagyatékából. A kiállitás végén árverés alá bocsátják a megmaradtakat. A tájképeken, valamint a kisebb, gyakran miniatür-képe-

RUDOLF TRÓNÖRÖKÖS TEMETÉSE. A HOLTTEST MEGÉRKEZÉSE MEYERLINGBŐL BÉCSBE JANUÁR 30-ÁN ÉJJEL 2 ÓRAKOR.

ken mindenütt magyar érzéssel, otthonos hangulattal találkozunk. Kettőt a muzeum számára is megvásároltak, hol csak egy pár festmény képviseli a költői kedélyü magyar tájfestőt.

Matejkó festménye ama fényes diadalok egyikét ábrázolja, melyekben Lengyelország régi dicsősége a végleges bukás előtt még utoljára felragyogott. A lengyel nemzet ünnepelt hőse, Kosczciusko 1794. április hó 14-én, kaszákkal és lándzsákkal fegyverzett 4000 népfelkelőből álló csapatjával, minden tüzérség nélkül, a számra tulnyomó orosz hadsereget futásra kényszerítette. Matejkó a csatát követő pillanatban mutatja be a győztes hadvezért, a mint hivei lelkesülten üdvözlik. Jobbról a középtéren Glovaczki áll, a kaszások parancsnoka, az oroszoktól hódított ágyura támaszkodva. A felkelésnek több más vezetője, részben sebesülten, részben fáradtan a heves küzdelemtől, az előtérben s a baloldalon csoportosul Kosciusko körül, a ki lóháton, levett kalpaggal mond köszönetet az ujongó fegyveres népnek. Jobbról, a messze háttérben a hátráló oroszok végső sorai látszanak.

Van ezenkivül még egy harmadik érdekessége is e kiállításnak, melylyel a műcsarnok elnöksége az országos gyászt fejezte ki. A műcsarnok diszesen berendezett folyosóján ugyanis *Roskovics* egy rajza fogadja a látogatót. E rajz, melyet Roskovics a «Vasárnapi Ujság» számára készített, Rudolf trónörökös a ravatalon ábrázolja. A gyászfátyollal kerített rajz mellett jobb és balfelől harmincz-harmincz vázlat van állványokra elhelyezve. A rajzok magyar és osztrák művészektől erednek, kik az «*Osztrák-magyar monarchia irásban és képben*» számára készítették e rajzaikat.

A kiállítás első látogatója *Csáky* Albin gróf volt, kit Berzeviczy államtitkár s Szalay Imre osztálytanácsos kisért.

A népszinházban február 21-ikén jó fogadtatásban részesült az «*Ingyenélők*» czimü uj népszinmű, melynek szerzője Vidor Pál, a szinház elsőrendü tagja. Az uj darab szinpadra termett, azt válogatta ki, a mi a közönségnek tetszik, mulatságos helyzeteket, jóizü beszélgetéseket, és a mi a szinészekre háladatos: jól játszható szerepeket. A cselekvény nem sok, de azért a szinpad mindig foglalkoztatja a figyelmet. Az uj darabnak elejétől végig sokat tapsolt a közönség, a szerzőt, ki egyszersmind közreműködött, szintén sokszor hivta. Vidor darabja hosszu szinpadi életre számithat, szerkezeti hiányai mellett is.

A szinhely a főváros, melynek külvárosai a falusi élettel annyira érintkezésben állnak. Gangos Eszter parasztlány a fővárosba kerül és itt varrással keresi kenyerét. Megszeret egy diurnistát, jegyese is lesz, de ez megcsalja és gazdagabb lány után néz. Gangos Eszter rá is lő csábitójára, de ebből nem lesz nagyobb baj. Feljönnek e közben Eszter ismerősei, meghozzák neki a hirt, hogy szép vagyont örökölt. Eszter végre is boldog lesz egy volt rendőrrel. Ennyi maga a dráma meséje, s épen ez a kisebb és gyöngébb része a darabnak. Czifraságok, vidám jelenetek, ötletek takarják azonban, s ezt a részt készségesen fogadta a közönség. A darab e részében van szerepe Blaha Lujzának is, s az egyesíti magában az ő legtöbb hatásu szerepeit. A kitünő művésznő remekelt is e szerepben. Vidor magáról sem feledkezett meg s mint közreműködő és nótázó is megkapta az elismerést az előadásból. Hegyi Aranka szintén szeretetreméltó személyesitője Eszternek. Szirmai, Németh, Boránd, Gyöngyi, Hunyadi a mellékalakokban adták meg a darab szinpadi élénkségét. A dalok is jól vannak válogatva. Ezek Serly Lajosnak, Szentirmaynak válnak dicséretére.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia február 18-iki ülésén szaktudományi előadások voltak napirenden.

Hőgyes Endre bemutatta Lenhossék Mihály helyettes tanár dolgozatát «A pyramis-pályáról némely emlős állat gerinczvelejében» czimmel. Szerző a gerinczvelőnek pyramis-pályának nevezett nyalábját kutatta a fejlődéstan nyomán némely emlős állatnál. Vizsgálatainak eredménye az, hogy a pálya az embernél éri el a fejlődés tetőpontját; minél alsóbbrendü valamely emlős, annál satnyábbak a pályák. Azután *Than* Károly folytatólag értekezett a volmetrikus normálóldatok készitéséről. Ismertette azokat az eljárásokat, melyek szerint különféle normáloldatok könnyü szerrel pontosan előállithatók és a bennük esetleg előállott változások bármikor gyorsan és szigoruan ellenőrizhetők.

A Petőfi-társaság február 17-dikén tartotta meg havi ülését. *Pulágyi* Menyhért r. tag «Báró Eötvös József, mint államphilosoph és regényiró» czimü értekezésének azt a részét olvasta fel, mely a «Karthausival» és a «Nővérekkel» foglalkozik, s jobbára azt a törekvést czáfolja, mely Kemény Zsigmondot Eötvös fölé helyezni iparkodik. *Margittay* Dezső felolvasta *Papp* Zoltán vendégnek »Ilkához» czimü költeményét, majd *Fanghné Gyujtó* Izabella «Csupa szeretetből» czimü elbeszélése került felolvasásra. Végül Bartók Lajos «Erdőzugás» czimmel olvasott fel néhány verset.

RUDOLF TRÓNÖRÖKÖS TEMETÉSE. A HALOTTAS MENET KIVONULÁSA A BURG KAPUJÁN.

A természettudományi társulat február 20-iki szakülésén *Agh* Timót Géza ciszterczita rendi tanár tartott érdekes előadást egy mult századbeli ismeretlen nevü magyar botanikusról. A zirczi könyvtárban 46 kötetből álló botanikát talált, melyből 7 nyomtatásban jelent meg, 39 pedig kéziratban van. Előadó a szerzőt *Kolbányi* Frigyes személyében véli feltalálni. A tetszéssel fogadott értekezés után *Horváth* Géza mutatott be hangyák által papirosból készitett fészket, melyet Barsmegyéből küldtek a társulathoz. A hangyák a régi papirost összerágták, s valóságos nagy fészket készitettek magoknak. Az előadó megvizsgálta a fészket, melyet a «Terramorium Caespitum» nevü hangyafaj készített. *Ez az első eset*, hogy a hangyák épitő anyagul *papirost* használnak. Az érdekes előadást megéljenezték. A szakülés után választmányi ülés volt. *Daday* Jenő dr. benyujtotta «Magyarország myriapoda-faunája» czimü munkáját, melyet a társulat megbizásából irt. Választottak 60 uj rendes tagot is, a kikkel a tagok száma 5347-re szaporodott.

MI UJSÁG.

Mai számunkhoz félivnyi rendkivüli melléklet van csatolva, mely az *Uralkodó-ház nemzetségi táblázatát Mária Teréziától a jelenkorig* tartalmazza és az *uralkodó-ház tagjainak 1878. évi arczképcsoportozatát*, a mely kép érdekes összehasonlitásra nyujt alkalmat az uralkodó-ház tagjainak lapunkban közölt mai arczképeivel.

Az udvar köréből. *Erzsébet* királyné hir szerint husvét táján egy időre Korfuba utazik üdülés végett. A nyarat az udvar többi tagjaival együtt Ischlben fogja tölteni. — *Salvator Ferencz* főherczeg két napi időzés után eltávozott Budapestről. A főherczeg az udvar itt időzése alatt minden héten meglátogatja aráját, *Mária Valéria* főherczegnőt. — Mint Bécsből jelentik, estei *Ferencz Ferdinánd* a királyi pár budapesti tartózkodása alatt meglátogatja az udvart. A főherczeg mostani állása olyan, hogy természetes, hogy meg akar ismerkedni Magyarország mérvadó köreivel. A főherczeg ideutazásáról szóló hir azonban még hivatalos megerősitésre vár.

A trónörökös özvegye, Stefánia főherczegnő e hó 18-ikán kis lányával együtt Miramareba utazott, hogy a tengerparton keressen üdülést. Mielőtt elutazott volna e hó 16-ikán este fölkereste Rudolf trónörökös koporsóját a kapuczinusok sirboltjában. Minden kiséret nélkül jelent meg este a zárdában és bebocsátást kért a kriptába. A guardián azonnal elvezette a gyászoló özvegyet férje koporsójához. Este hat órától hétig volt a koporsónál s azután köszönetet mondva a guardiánnak a kalauzolásért, visszatért a Burgba. Rudolf trónörökös koporsóján az utóbbi napokban több mérést tettek, hogy a készülő érez szarkofág nagyságát megállapitsák. Ez a szarkofág csak hosszabb idő mulva fog elkészülni s igy az elhunyt trónörököst alkalmasint csak márcziusban fogják végleges nyughelyére tenni. A szarkofágot, ha kész lesz, egyenesen a kriptában állitják fel s azonnal értesitik a főudvarmestert, a ki aztán az átszál-

RUDOLF TRÓNÖRÖKÖS TEMETÉSE. A MENET A KAPUCZINUSOK TEMPLOMÁHOZ VONULTÁBAN.

RUDOLF TRÓNÖRÖKÖS TEMETÉSE. A KOPORSÓ MEGÉRKEZÉSE A KAPUCZINUSOK TEMPLOMÁBA.

lítás iránt intézkedni fog. A végleges eltemetés előtt a holttestet még egyszer beszentelik. Ez a szertartás teljes csendben fog végbemenni.

Rudolf trónörökös hagyatéka. Stefánia özvegy trónörökösné elutazása után megkezdték Rudolf trónörökös hagyatékának rendezését. A Burg ugynezett «Schweizerhof»-jában fekvő termekben, a hol a trónörököspár lakott, a tulajdonképeni leltározást kedden kezdték meg. A leltározás, előreláthatólag, hosszabb ideig fog tartani. A bizottság élén, mely a munkát végzi, *Széchen* Antal gróf fő udvari marsall áll. Rudolf trónörökös hagyatékából már is több tárgyat elküldtek postán a királyfi barátainak, emlékül. Wilczek János gróf egy vadászfegyvert kapott. A hagyatékban száznál több különféle vadászfegyver van. Egyik külön szekrényben, mely gyönyörü faragványaival azonnal szembe tünik s mely a királyasszony ajándéka, állanak a trónörökös első gyakorló és vadászfegyverei ifjusága első korából. A hagyatéknak egyik legbecsesebb, legértékesebb része az a gyüjtemény, mely a trónörökös által elejtett vadászsákmányokból áll s a mely a budapesti országos kiállításon közszemlére volt kitéve.

Kossuth Lajos egy Helfy Ignácz képviselőhöz intézett levélben megemlékezvén az ország közvéleményét most foglalkoztató kérdésekről, azt irja, hogy maga is szándékozott a véderő-törvényjavaslatról nyilatkozni, de a közbejött tragikus esemény következtében czélszerünek találta bevárni a további fejleményeket. A trónörökös haláláról — mint Kossuth irja — ismert incompatibilitási elvénél fogva, politikai szempontból nem szól, de mint ember megilletődéssel értesült róla s őszinte részvétet érez a tragikus eseményen, mely csakugyan megrendítő szerencsétlenség a családra. Ha reá kellene mutatni, hogy hol kereshető a vigasztalódás, azt kellene mondani: hogy az atya keressen vigaszt az uralkodó hivatásában, s mint Lucius Emilius Paulus Róma népéhez a forumon mondja: hanc cladem domus meæ vestra felicitas consolatur.»

A képviselőházban a véderő-törvényjavaslat nevezetes vitái a február 21-iki ülésben tuljutottak a hires 14-ik pontun. Elfogadta minden párt, abban a a módosításban, a mint a miniszterelnök előterjesztette. A közmegnyugvással fogadott módosítás felett is nagy vita támadt még, rohamokkal a miniszterelnök ellen. A ház kitünő szónokai vettek részt e támadásokban: gróf *Apponyi* Albert, *Szilágyi* Dezső és az agg *Horváth* Boldizsár volt igazságügyminiszter. Horváth Boldizsár beszéde alkalmából az ellenzéki képviselők lakomát rendeztek tiszteletére. A ház ingerült hangulata az utóbbi ülésekben már szelidült. Hátra van még azonban a 25-ik pont.

Az ó-budai ásatások. A főváros régészeti bizottsága legutóbbi ülésén az ó-budai ásatásokkal foglalkozott. A főváros ismét 3000 frtot adott s ebből folytatni fogják a nyáron az ásatásokat. — *Havas* Sándor bizottsági elnök szerkesztésében diszes kiadványt indítanak meg, a melyet szakférfiak fognak irni, és számos rajzzal lesz diszítve. Az első füzet már április havában megjelenik. Elhatározták továbbá, hogy a nyár folyamán Aquincum romjai közt kiváló szakember által nyilvános előadást tartatnak. Ugyancsak a nyáron rövid magyarázó kalauzt adnak ki, és az aquincumi muzeum megkezdéséül két szobában kiállítják az eddigi leleteket, a közönség kényelmére pedig vendéglőt nyitnak a telepen. Megütközést szült a bizottságban a fővárosi közjótékonysági bizottság átirata, mely szerint a főváros jelenlegi aquincumi ásatási területnek leletekben leggazdagabb helyén szegényház felállítását tervezi mintegy 12 holdnyi területen. Szendrei János felszólalására kimondta a bizottság, hogy ehhez a tervhez semmi szin alatt hozzá nem járul, sőt azt határozottan ellenzi, mert nemcsak a feloglalt terület régiségeit tenné tönkre, hanem a romváros áttekintését teljesen megakadályozná.

HALÁLOZÁSOK.

Popasu János karánsebesi gör. kel. püspök meghalt rövid betegeskedés után. A püspök e hó 9-én gyászmisét tartott Rudolf trónörökösért s ez alkalommal erősen meghült. Popasu János 1808-ban született Brassóban. Tanult Kolozsvárt és Bécsben. 1837-ben pappá szentelték s brassói lelkész lett s mint ilyen 25 évig működött, élénk tevékenységet fejtve ki a tanügy terén a román kultura érdekében. A brassói román gimnázium első sorban az ő buzgalmának az eredménye. 1848-ban, mint a balázsfalvi román népgyülés titkára két izben járt a királynál Insbruckban és Olmützben a románok érdekében. 1861—1862-ben hasonló küldetésben járt. 1864-ben az erdélyi országgyülés regalistája volt s az osztrák birodalmi tanácsban is részt vett. 1865-ben az uj karánsebesi egyházmegye első püspöke lett. Karánsebesen román nyomdát s egyházmegyei lapot hozott létre, papnöveldét, tanitóképezdét szervezett. A magyar nyelvnek a népiskolákban kötelezővé tétele ellen több püspökkel állást foglalva, a király elé járult. E miatt 1874-ben metropolitává választását a király nem hagyta jóvá. A temetés a karánsebesi lakosság tömeges részvéte mellett ment végbe. Jelen voltak: Metianu aradi és Mihályi lugosi püspökök is.

Elhunytak még a közelebbbi napok alatt: Vöneky Pál, a kegyes tanitórend debreczeni társházának házfőnöke, gymnásiumi igazgató, ki a tanügy terén sokat buzgólkodott, 49 éves korában Debreczenben. — Perlaki Somogyi József, aranymisés áldozár, a győri egyházmegye egyik legrégibb papja, 76-ik évében Győrött. — Baán Jusztin szent Ferenczrendi aranymisés áldozár, rendtanácsos Pápán, élete 77-ik évében. — Zupko Ágoston egri egyházmegyei áldozó pap s jász-dósai plébános, 51 éves Jász-Dósán. — — Petrik János nyug. kir. aljárásbiró, 68 éves, Ungvártt. — Gasparovics Alajos megyei árvaszéki tisztviselő, 55 éves, Nagy-Becskereken. — Malártsik György, tekintélyes kereskedő, Sátoraljа-Ujhelyen. — Jeszenszky Paulovics György, m. kir. állami állatorvos, életének 36-ik évében Aradon. — Giraud Ottomár nagyváradi fogorvos, a város egyik tisztelt polgára, 67 éves korában Nagy-Váradon, az elhunyt franczia származásu volt. — Vladimir Mihály tanító, 54 éves, Huszton; 32 éven át volt a huszti gör. kat. egyháznak tanitója. — Baranyay Ignácz, K.-Majsán és környékén jó nevü vendéglős, 66 éves. — Ernyey Sándor ügyvéd, 76 éves Pozsonyban. — Menyhárt Antal 1848—49-iki honvédezredes és nyugalmazott főrendiházi teremigazgató, 81 éves, Budapesten. — Petheő János, 1848—49-iki honvédszázados, 72 éves, Hevesmegyében, a császri pusztán. — Gajzágó Sándor gyógyszerész, 28 éves, Deésen. — Koszіba Ádám, Pozsony egyik agg polgára, takarékpénztári és kaszinói igazgató, 79 éves.

Dobokay Ferenczné szül. Kabos Ilona, a honvédelmi miniszterium osztálytanácsosának neje, 46 éves, Budapesten. — Gróf Festetich Elekné szül. Chernel Krisztina, 43 éves, Sopronban. — Szegleth Mihályné szül. Mester Anna, a helyettes városbiró neje, Keszthelytt. — Ernst Ágostonné szül. Ziewalt Mária, ezredes özvegye, 92 éves korában, Pozsonyban. (Végrendeletében pedig 50.000 forintot hagyott jótékony czélokra: szegényeknek, özvegyi és árvaalapoknak.) — Özv. Bartha Andrásné szül. Beke Róza, Szilágy-Somlyón. — Polányi Gézáné szül. Molnár Berta Nagy-Mihályban. — Kriegner Adámné szül. Schneider Fánny Perjámos-Haulikfalván, életének 60-ik évében. — Assakürti Prázsovszky Lajosné, szül. Fábry Rozina, gróf Károlyi Sándor nyug. pénztárnokának özvegye Szentesen, 59 éves. — Paumgarten Mária grófnő, a bajor Szent Anna-rend alapítványi hölgye, 65 éves, Pozsonyban. — Pichler Beatrix, Pichler kataszteri hivatalnok leánya, 25 éves, Szegeden. — Polnisch Arturné szül. Mrazek Eugenia, ezredorvos neje, 25 éves. — Papp Józsefné szül. Zágonyi Sára, 65 éves, Debreczenben. — Leményi Papp Imréné, ügyvéd neje, 38 éves, Kolozsvártt. — Jonak Arthurné szül. Borostyáni Irén, vezérkari őrnagy neje, Borostyáni Nándor ismert iró nővére, 25 éves, a csehországi Josefstadtban. — Ferderber Ignáczné, Miskolczon. — Parecz Gyuláné, szül. Hermann Matild, Arad egyik népszerü orvosának neje s a társaskörök kedvelt tagja. — Nánási Oláh Anna, Oláh Jakab és Nagy Antonia leánya H.-Nánáson.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Artemis. «Ihletett kéz» — ezt még nem hallottuk; a kezet lehet *illetni* (érinteni), de *ihletni* csak a lelket. Különben az ihlettség egyátalán nem is látszik meg a hosszura és laposra nyujtott költeményen.

A—y J. A nagyterjedelmü cyclusból beküldött mutatványokból itélve, a szerző igen gyöngéd, résztvevő, melegen érző rokon, de annál kevésbbé költő. Sem belső, költői alkatot nem tud adni eszméinek, sem a költői nyelvet és formát nem birja eléggé. Ötven számra (vagy többre) terjedő cyklusok, mindig ugyanazon egy (s a jelen esetben még a mellett nagyon is szükkörü) themáról, nagy költőknek is ritkáu sikerülnek!

Szeretsz-e még és a többi. Mi okunk volna *nem őszinte* véleményt mondani? A szerzőben látszik tehetség, kedély, hangulat; de egyik sem elég határozott, elég mély — hogy meg tudná igazán kapni az olvasót. A *szeretsz-e meg?* e két szóból refraint csinál s azt hat nyolcz-soros strófa hosszu levére ereszti, melyben alig van haladás, fejlődés. *A virág az én dalom* nagyon bágyadt árnyéka Gyulai Pál e szép strófájának:

Fényes vigalmak zajába
Temetéd el dalaim' —
S büszke öröm érzetében
Tapostál nyiló reményem
Szétfépett virágain!...

pedig lehet, hogy nem onnan vette, de csak példa ugyanazon gondolat és érzés különböző (s mily különböző!) kifejezésére. A Lenau-fordítások halvány másolatai az eredetinek. A *Clematis* czimüben megengedhetetlen szórend van (a 3. és 4. sorban); legjobb az utolsó, a legigénytelenebb, de az már annyiszor — de annyiszor — de annyiszor el volt mondva, hogy nem érdemes ismételni. — Meg van-e elégedve őszinteségünkkel?

Nem közölhetők. Kis madárka — s társai (nem csak mértékkel és lábra mérjük ám a verset!) — Hazámhoz. — Boldog leszek.

Hullámos keble. Hiba, hogy költeményeit mindig előbb kiadja kezéből, mielőtt jól kidolgozná s az utolsó simitást megtenné rajtok. Ebben is a mindegyre változó rhythmus, a mérték gyakori megsértése, majdnem olvashatlanná teszi a másképp elég érzelmes verset. — A másik, az alkalmi, keveset ér.

Bukarest. V. E. Egy kis türelemre kell még kérnünk, lapunkat és időnket teljesen igénybe veszi most a napi érdekü események halmaza.

Székes-Fehérvár. K. F. A jobb papir iránt már intézkedés történt; csak kevés számu iv volt gyengébb.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 6-ik számában megjelent képtalány megfejtése: *Szerencse és balsors.*

SAKKJÁTÉK.

1533. számu feladvány. Weinheimer R.-től.

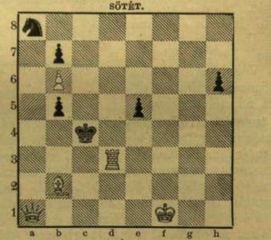

Világos indúl s a negyedik lépésre matot mond.

Az 1526. számu feladvány megfejtése

Tolosa-Carreras-tól.

Megfejtés.

Világos.	*Sötét.*	*Világos.*	*a. Sötét.*
1. Hb8—c6	Fg1—t. sz. (a)	1. ———	Kd5—e4: (b)
2. Vc3—e4 †	Kd5—e4:	2. Vc3—e4 †	t. sz.
3. Fg4—f6 v.		3. Ve4—d4—f4 mat.	
Ve4—d4: mat.			
	b.		*c.*
1. ———	d3—d2 (c)	1. ———	H. t. sz.
2. Vc3—b3 †	t. sz.	2. Vc3—f5 †	t. sz.
3. Vb3—b7—f3 mat.		3. V v. He4—d2 mat.	

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. Kovács J. — *Az Erkel-sakktársaság nevében:* Exner Kornél. — *Miskolczon:* Rudnyánszky Géza. — *M. Fülpösön:* Szász Gyula. *A pesti sakk-kör.*

Hibajavitás: Az 1532 sz. feladványban világos a *második* lépésre ad matot, nem a *harmadikra.*

HETI-NAPTÁR, február—márczius hó.

Nap	*Katholikus es protestáns*		*Görög-Orosz*	*Izraelita*
24 V.	P Hatv. vas.	P Mátyás	12 Husb. vas.	23 Jośk.
25 H.	Géza vt.	Géza	13 Martinian	24
26 K.	Sándor pk.	Nosztor	14 Auxent	25
27 S.	Leander	Leander	15 Onezim	26
28 C.	Román apát	Jusztus Ákos	16 Pamfil vt.	27
1 P.	Albin pk.	Albin	17 Tyr. Tódor	28 Ant. r.
2 S.	Simplicz. hv.	Simplicz	18 Leo pápa	29 S. Sch.

Holdváltozásai ● Ujhold 1-én 11 óra 17 pk. este.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. egyetem-tér 6. szám.)

Schwarze Seidenstoffe von 60 kr. bis fl. 11.65
p. Meter — glatt und gemustert (ca. 180 versch. Qual.) — versendet roben- u. stückweise porto- u. zollfrei das Fabrik-Dépôt **G. Henneberg** (K. u. K. Hoflief.) **Zürich.** Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

FISCHER GYÖZÖ
Városligeti testegyenesitő és hidegviz-gyógyintézete.
Budapesten, Hermina-ut 1525
(ezelőtt Dr. FISCHHOF-féle vizgyógyintézet). Az intézet gyönyörü parkban, emelkedett helyen fekszik. Berendezése elsőrangu, a lakásokról, kényelemről, szórakozásról mindenképen gondoskodva van. Levegője, vize kitünő. A gyógyintézetben gyógyittatik mindenféle **izületi** és **csontbaj, gyuladások, ficzamodások,** törések, **izület-merevülés, zsugorodás,** csontgörbülések, a **térd** és **láb** sokféle **elferdülése, hátgerincz görbülések, tyukmell, ferdenyak,** veleszületett **fizamodás.** A végtagok **viszértágulása, vastagodása.** — A **hátgerinczsorvadás** (a tabes dorsalis) **Charcot**nak a hirneves párisi tanárnak legujabb elvei szerint és füző által is sikerrel gyógykezeltetik. A hidegvizgyógyászati osztályban minden ilyen kezelést igénylő beteg felvétetik. A betegek **bentlakók** vagy **bejárók.** — Prospectus ingyen.

Csuz, köszvény, csuzos fej-, fog- és fülszakgatásoknál, ficzam és ütési daganatoknál rendkivüli hatásu gyógyszer a

REPARATOR

a szt. Rókus kórházi statisztika szerint e szerrel való kezelés folytán 136 beteg közül 129 gyógyulva és 7 javulva bocsáttatott ki. Csakis védjegyemmel ellátott készitmény fogadható el. — Kapható az ország minden gyógyszertárában, valamint posta utján gyógyszertáramból.

Egy nagy üveg ára 1 forint, kicsiny 50 krajczár.

Kriegner György gyógyszertára a „Magyar koronához" Budapest, Calvin-tér.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvárusnál kapható:

A KISFALUDY-TÁRSASAG ÉVLAPJAI.

ÚJ FOLYAM.
HUSZONEGYEDIK KÖTET
1885—86 és 1886—87.
Ára kötve 2 frt 50 krajczár.

XXI. kötet. Hivatalos közlemények. 1885—1887. — Irodalmi munkálatok: Abrányi Emil. Koldus (Székfoglaló). — Vadnai Károly, Czuczor rablánca. — Baksay Sándor. Dömötör Jánosról. Emlékbeszéd: Szász Károly. Szemere Pál emlékezete. — Vargha Gyula. Rákóczi temetése. Költemények. — Berczik Árpád. Ugyetlen udvarló. Beszély. — Somló Sándor. Az Apród. — Ponori Thewrewk Emil. Mutatványok a görög anthologiából (székfoglaló). Dr. Ruzsicska Kálmán. Hartmann és Shakspere Juliája. — Dr. Berkeszi István. Baretony levelei Radvánszky Jánoshoz és feleségéhez. — Jalava Almberg Antal. Egy epizód a Kalevalából. — Négyesy László. A magyar verselmélet kritikai története. — Lévay József. Látogatók. Költemény. — Beöthy Zsolt. Kovács Pál emlékezete. — Baksay Sándor. Homer Iliászából. — Mikszáth Kálmán. A hajlékonyabb ág. Beszély.

ÚJ FOLYAM.
HUSZONKETTEDIK KOTET
1887—88.
Ára kötve 2 forint.

XXII. kötet. Hivatalos közlemények 188—1888. — Irodalmi munkálatok: Dr. Váczy János. Tompa lyrai allegoriái. — Berczik Árpád Győry Vilmos emlékezete. Péterfy Jenő. A tragédiáról (székfoglaló). — Pulszky Ferencz. Emlékbeszéd Ipolyi Arnold felett. — Brassai Sámuel. Miképp hallgassanak a fiatalok a költőkre? (Fordítmány Plutarchosból.) — Jancsó Benedek. Tragenev Iván. — Vértessy Arnold. Az asszony (székfoglaló). — Alexi György. Utazásom az oláhok közt. — Zichy Antal. A nagyzásról, szatira. — Agai Adolf. A megvénülés. — Vargha Gyula. Egy falusi temetőben. — Péterfi Jenő. Arany János epikai töredékei. — Rudnyánszky Gyula. Levél egy szinigazgatóhoz. (Jutalmazott tanköltemény.) — Dömötör Pál. A dal. (Megdicsért tanköltemény.)

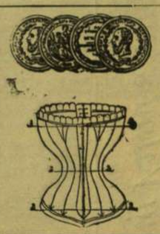

FABRIQUE DE CORSETS.
„AU BON MARCHÉ"
Budapesten: Erzsébet-tér 7, a bécsi utcza sarkán. **Varsó:** Miodowa 6. szám.
ajánl mellfüzőket pontosan, mérték szerint, franczia mintákban, minden színben. A farsangra: **atlasz à jour** és **batisztszövésü füzőket** legfinomabb kivitelben. **Különlegesség:** hygienikus füzők, csak ezen **gyár**ból, valamint **füzők forde derekakra.** Vidéki megbizásokat kérjük a mértéket mellékelt ábra után a ruha fölött 1, 2, 3, szám szerint venni. Jó gyártmány és szilárd kiszolgálásért kezeskedik a gyár. **AU BON MARCHE.**

MAUTHNER ÖDÖN
MAGKERESKEDÉSE
József főherczeg Ő cs. és királyi Felsége udvari szállitója.
Budapest, koronaherczeg-utcza 18. szám.

A czég főárjegyzéke, mely 164 oldalra terjedven és igy a magárjegyzékek közt a legnagyobb és legrészletesebb, kivánatra **ingyen és bérmentve küldetik meg.** — **Február 1-től május 1-ig** az üzleti helyiségek reggeli 7 órától éjfél után 2 óráig nyitvák és igy minden rendelés még beérkezte napján vétetik elintézés alá.

Szállitunk postán, legjobb áruban, fin. irű, viteldijmentesen, utánvétel:
5 Ko. **Cuba** kávét, zöld. . . frt 6.25
5 « **Ceylon** « kékes zöld frt 7.—
5 « **Aranyjavakávét,** sárg. frt 7.—
5 « **Gyöngy** kávét, zöld, frt 7.20
5 « **Tok-hús,** 8 szelencze, frt 4.50
5 « **Mord. angolna,** kocs. frt 3.95
5 « **Tőkehal,** száritva . . frt 3.70
Árjegyzék vámdijjal együttingyen.
ETTLINGER & Co., Hamburg.

Árjegyzések kivánatra ingyen és bérmentve

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

BÖLCS SALAMON.
BIBLIAI DRÁMA NÉGY FELVONÁSBAN.
IRTA
SZÁSZ KÁROLY.
Először adatott a Nemzeti szinházban 1889 január 25-én.
Ára füzve 1 frt 20 kr., diszkötésben 1 frt 80 kr.

A FRANKLIN-TÁRSULAT
kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

AZ ÁLLATEGÉSZSÉGÜGY RENDEZÉSE.

AZ 1888-IK ÉVI VII. TÖRVÉNYCZIKK S AZ 1888-IK ÉVI 40,000 SZÁMU
VÉGREHAJTÁSI RENDELET ALAPJÁN.
A TÖRVÉNY S VÉGREHAJTÁSI RENDELET SZÖVEGÉVEL, MAGYARÁZATOKKAL, AZ ÁLLATBETEGSÉGEK ISMERTETÉSÉVEL ÉS SZAKUTASITÁSOKKAL.
MEGYEI S ÁLLAMI TISZTVISELŐK, KÖZSÉGI ELÖLJÁRÓSÁGOK, JEGYZŐK, FÖLDBIRTOKOSOK, BÉRLŐK MEZEI GAZDÁK, ORVOSOK STB. SZÁMÁRA.

Dr SZOKOLAY ISTVÁNTÓL.

Ára 1 forint.

„Kereskedelmi Takarék- és Hitelszövetkezet"
Budapest, Gizella-tér 2. sz., I. emelet.

„Bazilika" sorsjegyek részletfizetésre

valamint készpénz mellett a napi árfolyam szerint; főnyeremény 20,000, 10,000 forint

s több melléknyeremény, adómentes. — Legközelebbi **húzás f. é. márczius 1-én.** — Ezen nyeremény-tervezetnél fogva oly előnyös sorsjegyeket következő feltételek mellett adjuk az 1883. XXXI. t.-cz. értelmében részletfizetésre:

5 darabot 33 hó alatti lefizetésre, à 1 frt 70 kr,
10 « 33 « « « à 3 « 35 «

Ezen, a törvény által szabályzott módszerét a vásárlásnak mindenkinek a legmelegebben ajánljuk, megjegyezzük azonban, hogy a részletivet csak az esetben bocsátjuk a vevő rendelkezésére, ha legalább az első két részletet befizeti.

A részletiven lekötött sorsjegyek különféle sorszámokból állittatnak össze. A legkisebb nyereménynyel kihuzott sorsjegy értéke kifizettetik, s szelvénye mindaddig tovább játszik, mig fő- vagy nagyobb melléknyereménynyel ujolag ki nem huzatik.

Részletivre vett sorsjegyeknél az esetleges nyeremény minden levonás nélkül a részletivevőt illeti. — Vidéki megrendelések postautalványnyal eszközölhetők s postafordultával intéztetnek el; ideiglenes nyugtául a feladó-vevény szolgál. — Utánvételi megrendelések nem vétetnek tekintetbe. A t. közönséget figyelmeztetjük azon körülményre, hogy **ügynököket nem tartunk,** s igy kérünk minden érintkezést egyenesen a szövetkezettel eszközölni.

AZ IGAZGATOSÁG:
BENKE GYULA, elnök. **PETERDY LAJOS,** vezérigazgató.

A Dr. Forti-féle sebtapaszról.

Ezen általánosan kitünőnek elismert gyógytapasz rendkivüli gyógyereje, oszlató, érlelő s fájdalmat csillapitó hatása által legyorsabb, legbiztosabb s egyszersmind gyökeres gyógyulást eszközöl különnemü bajokban. Ily bajok a torokgyuladás légcsőhurut, bőrkés barnaság, hártyás-gyik (Croup, Angina), mindennemü megsértések, harapás, szurás, vágás v. égés által támadható sebek, megforrázás, darázsvagy méhszurások, bujasenyves és egyéb konok fekélyek, zuzatások (contusiók) meglepő gyors fájdalomcsillapitással, — rögzött daganatok, gümők, tályogok (fogtályog is), pokolvar (carbunculus, pustula maligna), megkeményedések, gennyedések, vérkelések, minden mirigybetegségek, görvélyes fekélyek, fagydaganat, ujjféreg, körömfolyás, körömméreg, vadhus, tagszivacs, csontszú, kificzamitás és megrándulások, helyi csúz, továbbá a szülés utáni lábsebek és daganatok, fájós, fekélyezett vagy már gennyes női mell, — sok nő már csirában volt emlőárktól — a különben elkerülhetetlen életveszélyes sebészi műtét mellőzésével — egyedül ezen jeles sebtapasz használata által menekült meg. A fül-nyilalás, nemkülönben a torok-mondolák gyuladásánál hathatós szolgálatot tesz. — Holyag-tapasz vagy mustárlisztböli borogatások után használva, méltán valóságos enyhszernek nevezhető, minthogy nem csupán enyhitést szerez, hanem mivel inkább a beteget kinos fájdalmaitól azonnal tökéletesen megszabaditja. Végre a testbe teljesen belemélyedt bárminemü szálka, darázs vagy méh fulánkja csupán ezen tapasznak rövid idei használata folytán annyira előtünik, hogy azután a testből közönségesen szabad kézzel, sebészi műtét és fájdalom nélkül, könnyen kihuzható, mire a seb gyógyulása gyorsan bekövetkezik. — Pióczák alkalmazása után, az olykor veszedelmet előidéző utánvérzés rögtöni beszüntetésére minden egyéb e czélra használatban levő, de korán sem megfelelő módok mellőzésével, tanácsos ezen sebtapaszt, mint egyedüli sikeres, gyors és legbiztosabban czélt érő szert használni. Vétessék t. i. oly nagyságu sebtapaszszal bekent vászondarab, mely az összes pióczamarásokat födi s rakassék az tüstént a sebekre, miután azok előbb egy lap itató-papirral avagy egy igen lágy kendővel gondosan töröltettek és a vér ily elbánás mellett lehetőleg tökéletesen felszivatott. A vérzés ilyetén módon rögtön eláll s a pióczamarások, sebhelyek hátrahagyása nélkül csakhamar begyógyulnak.

Ezen sebtapasz touristáknak is föltétlenül szükséges, minthogy azok a legkülönfélébb megsértések avagy megsebesitéseknek ki vannak téve és gyakran lábaikon támadt legcsekélyebb bőrfeldörzsölés miatt utjok beszüntetésére vannak kényszeritve. Ezen megbecsülhetlen gyógyszer, melynek jelessége leghitelesebb egyének számos és különös kivánatra bármikor felmutatható bizonyitványai által már régen legfényesebben elismertetett — rendkivüli, s legkülönnemübb esetekben megpróbált hatásánál és feltünő sikerdus eredményeinél fogva, melyek általa még elavult bajokban is eléretnek, jól megállapitott és elterjedt hirét kétségbevonhatlanul igazolja, minélfogva, a szenvedő emberiség javára méltán legjobb ajánlást érdemel. **A csomagok ára a legisebbeké 35 kr., a középnagyságuaké 50 kr., a legnagyobbaké 1 frt,** használati utasitással együtt. — Kisebb megrendelések legczélszerübben postautalványpyal eszközöltetnek. Postán küldve, ha a megrendelt sebtapaszért járó ár előlegesen beküldve vagy utalványozva van, 20 krral több; mig utánvétel melletti küldéseknél a megrendelőt azonkivül a postavitelbér is terheli. Pósta utján csak nagyobb csomagok megrendelhetők.

A száz meg száz köszönőlevél közül közlünk egyet, mindenki megitélheti, hogy ez nem afféle gyártott reklámlevél, amilyeneket gyakran olvashat az ember. Tekintetes Ur! Mélyen tisztelt férfiu! Ön nagybecsü és a szenvedő emberiségnek oly kiszámithatlan előnyt biztositott tapaszát megkaptam, sietek Önt tudatni, mikép Práger Béla nagy-kanizsai gyógyszerész urral a tapasz árulása végett értekeztem, ki is hajlandónak nyilatkozott a bizományosságot elvállalni, szerintem lehetséges volna azt neki azonnal küldeni és vele üzleti összeköttetést nyitni. — Ezt annál is inkább kivánom, mert ott — hiszem, hogy nagyobb kelendőségnek fog örvendeni, mert igazán megvallva, e tapasz megbecsülhetlen oly házi kincs, melyet mint nélkülözhetlent, mindenki háznál tarthat, én már számosak baján ennek segélyével, segitettem, a számosak közül csak ezt emlitem fel.

Az eszteregnyei biróné alig 3 hetes csecsemőjét a halál elragadta, a különben jól tápláit anya emlőiben a tej gyuladást idézvén elő, már e szegény anya negyed napra oly lázas állapotba jött, hogy sem éjjel, sem nappal egy perczet sem volt képes nyugodni, már-már a kétségbeesés örvényének szélén állt, midőn esetlegesen a sors házához vitt, hol értesültem e borzasztó fájdalomról, szóval e kinos állapotról meggyőződtem; eszembe jött Önnek tapasza, férjével azonnal Kanizsára rándultam, a szenvedő asszony részére a tapaszt megvettem, azt rögtön kiküldöttem, utasitásom folytán azt felrakták és képzelje el a hallatlan eredményt, a nő még azon éjjel több óráig aludt s harmadnapra már csak az anyai emlőn a gyuladásnak homályos jelei láttattak, igy e szegény nő az Ön kitünő tapasza folytán nemcsak a borzasztó szenvedéstől, de attól is, hogy a női kellem egyik ékességét képező emlője kifakadástól, ezzel a kisebbedéstül megmentetett.

Volt eset egy igen tisztelt és becsült uriháznál, hol szinte a nő bal kezén sérülést kapott, — a gyuladást az orvosi segély nemhogy eloszlatta volna, sőt az a seb tovaterjedése és erősebb gyuladása által mindig nagyobb és nagyobb aggodalmat idézett elő, mig végre az Ön tapasza itt is a leghathatósban működött, a gyuladást, ezzel a lázt is eloszlatta. Nálam igen természetes, hogy folyton a háznál készen van, mihelyt elfogy, azonnal más rendeltetik, természetes, hogy többnyire csak a szenvedők közt osztatik ki, mig nem tudják elegendőleg a jótékonyságot megköszönni. Tisztelettel maradván a tekintetes urnak kész szolgája, Nagy-Kanizsa, junius 17-én, 1876. **Kovács szolgabiró, s. k.**

Központi küldeményező raktár Budapesten: Török József gyógyszerész urnál, király-utcza 12. sz. Továbba Tallmayer és Seitz, Kochmeister Frigyes utódai és Nerudo Nándor uraknál, vidéken minden nagyobb város gyógyszertárában.

Ezen kitünő hatásu, nem eléggé ajánlható gyógyszer készitője FORTI LASZLÓ. Lak: Budapest, I. k., Vár, Nándor-utcza 1. sz. a hová közvetlen megrendelések czimzendők.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható, — az osztrák tartományok számára Szelinski György cs. kir. egyet. könyvárusnál Bécsben, I., Stefansplatz Nr. 6.

VÍG ÓRÁK

ELBESZÉLÉSEK, TÁRCZÁK.

Irta

BERCZIK ÁRPÁD.

Ára füzve 1 frt 20 kr.

Tartalom: Leány! — Ottil. — A bárányka. — Hogy töltötte napjait az öreg úr? (Emlékjegyzetek Deák Ferenczről.) — Szól a madár! — A bús magyar. — Egy pesti ház. — A commisió. — Virginia. — Az a bizonyos «egy» ruha. — A fehér rókák. — A mandátum. — Először a szinházban. — Jó bor. — Az első látogatás. — Ügyetlen udvarló. — A hódprémes kabát. — A kölcsönkérők. — A grajzler. — A beteg diák. — Egy szakáll története.

Nötling Vilmos magkereskedése
Budapest, Kálvin-tér 9. sz.

A n. é. gazdaközönség becses figyelmébe ajánlja mindennemü **gabna, repcze, here, fű, takarmányrépa, konyhakerti, virág, és erdei magvait, virághagymáit,** jótállással csiraképességük és legjobb minőségükért. — Mindezekről a legujabban megjelent képes főárjegyzékét kivánatra ingyen és bérmentve megküldi.

1889. febr. **146. sz.** 1889. febr.

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Egy ősi emberfajtáról Ázsia keleti szélén. (I.) — Török Auréltól.
A jog- és államtudományi kar tanitási és tanulási rendszere. — Apáthy Istvántól.
Az orosz regény. — N. B.
Közlekedési ügyeink fejlődése. — Fenyvessy Adolftól.
Régi dolgok. Elbeszélés. (II.) France Anatol után, francziából — Ambrus Zoltántól.
Antiszemita. Szatira. — Zichy Antaltól.
Iparegyetem Amerikában. — Mudrony Páltól.
Értesitő. Mocsáry L.: A régi magyar nemes. — Pulszky Ágosttól. — Hehn V.: Gedanken über Goethe. — Heinricy Gusztávtól. — Daday J.: A magyarországi cladocerák magáurajza. — Vángel Jenőtől. — Journal of the Gypsh Lore Society. — H. A. — Höffding H.: Psychologie. — y. — Aesthetikai egyoldaluságok. — B—y. Zs.

Megjelen évenként 12-szer 10 ívnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapesten.

Sipőcz-féle gyógyborok!

Ezen közkedveltségnek örvendő és az orvosok által is a legnagyobb elismerésben részesült gyógyboraim, melyek hason készitményü külföldiekkel a versenyt bátran kiállják, a legjobb minőségü anyagokból készitem ezen borok étvágygerjesztő, idegerősitő, a vérképződést elősegitő diätetikus készitmények;

Pepsin bor

kitünő hatásu mindennemű gyermekbajoknál, vérszegény és tuberkulozus gyermekeknél, megszünteti a gyomorégést a bor v. sörnek tulságos élvezete után. 1 palaczk ára 1 frt 50.

Coca bor

az idegrendszer élénkitésére, erősitésére és tevékenységének fokozására orvosilag sokszorosan ajánlott becses szer, rögtön megszüntet mindennemű ideges fájdalmat, migrént, fog- és arczfájdalmat. 1 palaczk ára 1 frt 50 kr.

China és China vasbor

sápadtság, vérszegénység, étvágytalanságnál, átalános gyengeségnél hosszu és nehéz betegségek után a legjobb sikerrel lesz használva és végre kitünő erősitő szernek bizonyult az aggkorban. 1 palaczk ára 1 frt 50.

10 üveg egyszerre rendelve 12 frt osztr. ert.

SIPŐCZ ISTVÁN
gyógyszerész.
3766 **Művegyészeti laboratoriuma Pécsett.**

Kwizda köszvényfolyadékja

évek óta kipróbált háziszer

csúz, köszvény és idegbajok ellen.

Valódilag csak az itt mellékelt védjegygyel. — Kapható Ausztria-Magyarország minden gyógyszertárában.

Védjegy.

Egy üveggel 1 frt o. é.

☞ Naponkinti póstai szétküldés a fő-letét által:

KWIZDA FERENCZ JÁNOS,

osztrák cs. kir. és román kir. udv. szállitó kerületi gyógyszertára Korneuburgban, Bécs mellett.

Franciaország és a Külföld Minden illatszerész é nél és Fodràszànàl

La VELOUTINE

Különleges Rizspor BISMUTTAL VEGYITVE

CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS

A Ch. FAY-féle párisi czég

„LA VELOUTINE"

különleges rizspora eredeti minőségben kapható és utánvéttel is megrendelhető

VÉRTESSI SÁNDOR illatszertárában
Budapesten, Kigyó-tér 8. szám.

Gyors és biztos segély gyomorbántalmak és következményeikre! Az egészség fenntartására, a nedvek, valamint a vér tisztitása és tisztántartására és jó emesztés elősegitésére a legjobb és hathatósb szer, mindenhol **ismerve már** és kedvelves:

Dr. ROSA „ÉLETBALZSAMA"

Ez, a legjobb és legnagyobb erejü gyógynövényekből a leggondosabban készitve, mindennemü **emésztési bajok, gyomorgörcsök, étvágytalanság, savanyu felböfögés, vértolulás, aranyér** stb. eseteiben teljes biztossággal állja meg helyét. Eme kitünő hatásánál fogva az most már a népnek biztos és megpróbált **házis̶zerévé** vált. Nagy üveg ára **1** frt, kicsié **50** kr. Elismerő levelek ezrével állnak megtekintésre.

Óvás! Csalódások elháritása érdekében figyelmeztetek mindenkit, hogy az eredeti szabály szerint egyedül tőlem készitett **dr. Rosa életbalzsam** kék kartonba van göngyölve, mely hosszoldalán e feliràst: «Dr. Rosa életbalzsama a «Fekete sas» gyógyszertárból, B. Fragner, Prága 205—3» német, cseh. magyar és franczia nyelven viseli, s a melynek homlokoldalai a törvényes letétben álló mellékelt védjegygyel vannak ellátva. —

Zivotní balsam Lebensbalsam

Val. Dr. Rosa életbalzsam csak készitőjénél

B. Fragner „zum schwarzen Adler" gyógyszertárban Prága, 205—3, kapható. —

Budapesten kapható Török József és Budai Emilnél.

Az osztrák-magyar monarchia minden nagyobb gyógyszertárában van ez életbalzsamnak raktára. *Ugyanott kapható:*

Prágai egyetemes házikenőcs

a köszönő iratok ezrével elismert biztos gyógyszer minden gyuladás, seb és daganat ellen.

Biztos sikerrel alkalmazható a női mell gyuladása, tejrekedése és keményedésénél, a gyermek elválasztásánál, genyedés, vérdaganat, genyfakadás, pokolvarnál; körömdaganatnál, a kéz- és lábujjakon támadó ugynevezett körömméregnél, keményedések, duzzadások, mirigydaganatoknál; szalonnadagnál, holttetemnél. — Minden gyuladást, daganatot, keményedést, duzzadást, a legrövidebb idő alatt gyógyit meg; hol azonban már genyképződés következett be, a fekélyt a legrövidebb idő alatt felhúzza és meggyógyitja. **Szelenczékben 25 és 35 krajczár.**

Óvás! Mivel a prágai egyetemes házikenőcsöt igen gyakran **utánozzák,** figyelmeztetek mindenkit, hogy azt, eredeti szabályában, csak én egyedül készitem. **Csak akkor** az **valódi,** ha a sárga érczszelenczék, melyekbe töltve van, vörös használati utasitásokba (9 nyelvü nyomtatványban) kék kartonokba — melyek a fennebbi édjegyet viselik — vannak göngyölve.

Fül-balzsam. A legkipróbáltabb s számos kisérlet után ismeretes legmegbizhatóbb szer a nehéz hallás gyógyulására s a teljesen elvesztett hallás visszaszerzésére. 1 palaczk **1** frt.

A **Franklin-Tarsulat** kiadásában minden megjelentBudapesten és könyvkereskedésben kapható:

ORVOSI TANÁCSADÓ

VÁROSON ÉS FALUN.

SZERKESZTI

dr. LENGYEL DÁNIEL

Második javitva és bővitve átdolgozott kiadás.

Ara kötve 1 frt 50 kr.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, egyetem-utcza 4. szám.)

9. SZÁM. 1889. BUDAPEST. MÁRCZIUS 3. XXXVI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, fél évre — 6 » | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre ... 4 » | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre ... 3 » | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó

A KIRÁLYI CSALÁD SIRBOLTJA.

Rövid utra volt szükség, hogy február 5-én eljusson a gyászos halotti menet a császári palotából a «Neuer Markt»-on levő egyszerü kapuczinus templomba, melynek alsó része az uralkodó család tagjainak temetkező helye. A szerencsétlen véget ért Rudolf trónörökös már a 113-ik e nagyhirü temetőben. *II. Mátyás* kora óta ott nyugosznak az összes uralkodók II. Ferdinánd kivételével, ki Gráczban temettetett el neje mellé. Ott vannak az azóta elhalt családtagok is csaknem mindannyian. Tizenegy császár és király, 15 egykori uralkodóné, 4 idegen földön uralkodott fejedelem van e nagy számban, köztök olyan történeti nevek is, minők Mária Terézia s nagy hirü fia, *II. József.* Itt nyugszik I. Napoleonnak Ferencz császár leányától, Mária Lujzától született egyetlen fia is, a korán elhunyt *reichstadti herczeg* s itt a mexikóiak szerencsétlen véget ért császárja, *Miksa,* uralkodónk fivére. A legnevezetesebb és leggazdagabb sírboltok egyike ez, s megtekintése századok történeti emlékeit kelti fel a látogatóban s borus gondolatokat ébreszt a hatalom és pompa mulandósága felől.

S mindamellett, midőn a hagyományos barna szőrkámzsába öltözött barát végig csoszog szandaljaival a kápolnából ve ető hosszu folyosón s kezében égő lámpával megnyitja a látogató előtt a kripta nehéz vasajtaját, önkénytelenül bizonyos csalódás érzete vesz rajtunk erőt. A fejedelmi pompa helyett, a mit az egykor oly pompaszerető és hatalmas Habsburg-család sírboltjában méltán várhatnánk, egyszerü, nem is igen nagy s mindenek fölött feltünően sötét és nyirkos boltozatot látunk magunk előtt, melybe a tető szélén alkalmazott apró kerek ablakok csak nagy nehezen bocsátják be a világosságot. Még a díszítések is nagyon közönségesek s egyedül az oltár fehér karrarai márványból készült szobraival s *Mária Terézia* valóban művésziesen készült s vert domborművekben gazdag koporsója

A KAPUCZINUS TEMPLOM SIRBOLTJA BÉCSBEN.

1. Mária Terézia és férje, Lotharingi Ferencz István, — 2. II. József császár, — 3. I. Ferencz császár és király, — 4. I. Ferencz második neje, Mária Terézia, — 5. Napoleon reichstadti herczeg koporsója.